

Vi på Svartviksslingan

Information nr 2-2005 - Distribution: till boende i Minneberg, Ansvarig utgivare: Lars Furehed
Produktion: Michael Lennfors, Layout: Karin Burman, Texter: Arne Nygren, Jonas Sima, Karta: Lantmäteriverket
Foton: Stockholms Stadsmuseum, Jonas Sima, Karin Burman, Lars-Olof Nihlén.
Omslagsfoton: *Vi på Svartviksslingan*, Jonas Sima.
Tryck: SödertörnsTryck/ÅlandsTryckeriet, Mariehamn - Åland 2005
ISSN 1653-1612
ISBN 91-631-7161-9

Vi på Svartviksslingan

MÖTEN OCH MINNEN
I MINNEBERG

Av
JONAS SIMA

Jubileumsskrift utgiven av Minnebergs samfällighetsförening

BOSTADSRÄTTFÖRENINGARNA SANDVIK, SVARTVIK, TANGEN, TRANAN

Information nr 2-2005 - Distribution; till boende i Minneberg, Ansvarig utgivare: Lars Furehed
Produktion: Michael Lennfors, Layout: Karin Burman, Texter: Arne Nygren, Jonas Sima, Karta: Lantmäteriverket
Foton: Stockholms Stadsmuseum, Jonas Sima, Karin Burman, Lars-Olof Nihlén. Tryck: Södertörnstryck/ÅTT, Mariehamn - Åland

Berättelser och Bilder

Jonas Sima

INNEHÅLL

Minnebergmysteriet	sid 1
En story med stink	sid 3
Fåglar och djur	sid 5
Det bidde en brygga	sid 7
Den nakna sanningen	sid 9
Från Komsomol till Konsum	sid 11
Åsiktsförbryterskans dotter	sid 13
Minnebergare och minneburgare	sid 15
Sköldpaddan Rune har flyttat	sid 17
En granruskig historia	sid 19
Bandybiten på Ulvsundasjön	sid 21
Folkbildarkärlek	sid 23
Bort med Brommaflyget!	sid 25
Hustomten i Svartvik	sid 27
Mannen som inte kan sluta	sid 29
Den skrattande politikern	sid 32
Som om vi kom från samma by	sid 34
Jag jobbade på Benmjölsfabriken	sid 36
Fröken Minneberg	sid 39
Efterord	sid 41

Minnebergmysteriet

Vad var det för hemska ljud?

Detta hände när jag var nyinflyttad. En god vän, en kvinna i sina bästa år, hade också flyttat till Minneberg och blivit medlem av Sandsviks bostadsrättsförening.

Snart hörde hon av sig, djupt bekymrad. Hon förklarade att hon inte kunde sova i sin lägenhet på grund av mystiska ljud. Det lät som om någon borrhade i hennes golv om nätterna.

Du inbillar dej nog, sa jag lättsinnigt. Eller så har du drabbats av tinnitus.

Ibland stötte vi på varann vid busshållplatsen. Hon såg allt glåmigare ut.

Jag får inte sova, klagade hon. Någoting otrevligt pågår i mitt hus. Hon hade talat med sin föreningsstyrelse om de konstiga ljuden, och där hade man ställt sig lika frågande som jag.

Du får komma hem till mej och själv lyssna på oljudet, vädjade hon. Det brukar börja dunka och gnissla först vid midnatt. Du måste hjälpa mej! utropade hon desperat.

Min vän är en ensamstående och hårt arbetande yrkeskvinna. Kände hon sig utbränd? Försök inte med det, fräste hon tillbaka, jag får bara inte en blund för detta ständiga borrhade. Kan du inte komma i kväll? Okay.

Det lät ihåligt när jag förklarade för min hustru att jag måste besöka en tjejkompis för att lyssna på mystiska ljud i hennes bostad. Hon höll masken och frågade lätt hur länge vi tänkt lyssna ihop. Det blir en bra stund efter midnatt, förkla-

Ett spökhus?

rade jag, och rodnade. Jasså, sa hustrun olycksbådande förstående. Glöm inte nyckeln!

Hemma hos min vän bjöds jag på ett glas vin. Det hann bli sent innan det var dags att spetsa öronen. Detta skulle vi göra i hennes sovrum. Ta av dej skorna och lägg dej på sängen, uppmanade hon. Det hörs bäst där. Först nu dök tanken upp i min tröga norrländska skalle att det kanske handlade om en annorlunda förförelse. Hennes sakliga tonläge var dock dämpande. Hon gjorde tecken att

vi skulle vara tysta och satte sig sedan längst ut på sängkanten.

Bara köksfläkten brusade. Jag var nära att slumra in när min vän bryskt väckte mej. Sover du? Jag förnekade det lätt omtöcknad. Vi fortsatte att lyssna spánt. Hade hon ingen bomull eller audifoner att stoppa i öronen?

Hör nu! viskade hon dramatiskt.

Jag gapade för att få bästa möjliga lyssning. Jomennisst, ett klart brummande fick rummet att nästan vibrera. Där ser du, utbrast hon triumferande. Ändå är det intet mot vad det brukar vara. Ofta låter det som om man borrhär rätt upp i min kudde.

Min vän såg påtagligt nöjd ut. Egentligen borde du stanna kvar här hela natten för ljuden kommer och går. Nja, jag fumlade på mej skorna. Klockan var över ett.

Har du talat med dina grannar om störningarna, frågade jag. Jodå, hon hade knackat dörr, men ingen hade några klagomål. Ett par grannar hade blivit oroade och smällt igen dörren.

Kanske tror dom att jag är inte riktigt klok, funderade min vän. Damen som bodde precis under henne var starkt lomhörd och hade bestämt betonat att hon gick till sängs mycket tidigt.

Jag står bara inte ut, jag flyttar, väste min vän när jag tryckte upp hissen. Men först skulle hon kontakta hälsovårdsnämnden. Varför inte polisen, tänkte jag när jag vacklade hemåt.

Jag började grunna på mysteriet. Vad pågick i detta HSB-hus?

Nästa dag gjorde jag en lov kring fastigheten. På ytterväggen satt en ovanlig antenn. Jag underrättade min vän om upptäckten. Pågick möjligen här om nätterna en skum underrättelsetrafik med främmande makt? Inget var längre för magstarkt för min vän. Hon slog larm hos bostadsrättsföreningen, som avslöjade en ung dxare som lyssnade på utländska radiostationer på långvåg. Han beordrades plocka ner sin icke godkända antenn.

Men bullret på nätterna upphörde inte.

Däremot slutade min vän snart att ringa mej om de mystiska ljuden. Det gick en lång tid – och jag trodde hon flytt Minneberg. Så en dag mötte jag henne på strandpromenaden. Hon såg strålande utsövd ut. Flyttat? Jag stortrivs här i Minneberg, försäkrade hon glatt.

Kan du sova nu då för alla ljuden? undrade jag förbryllad.

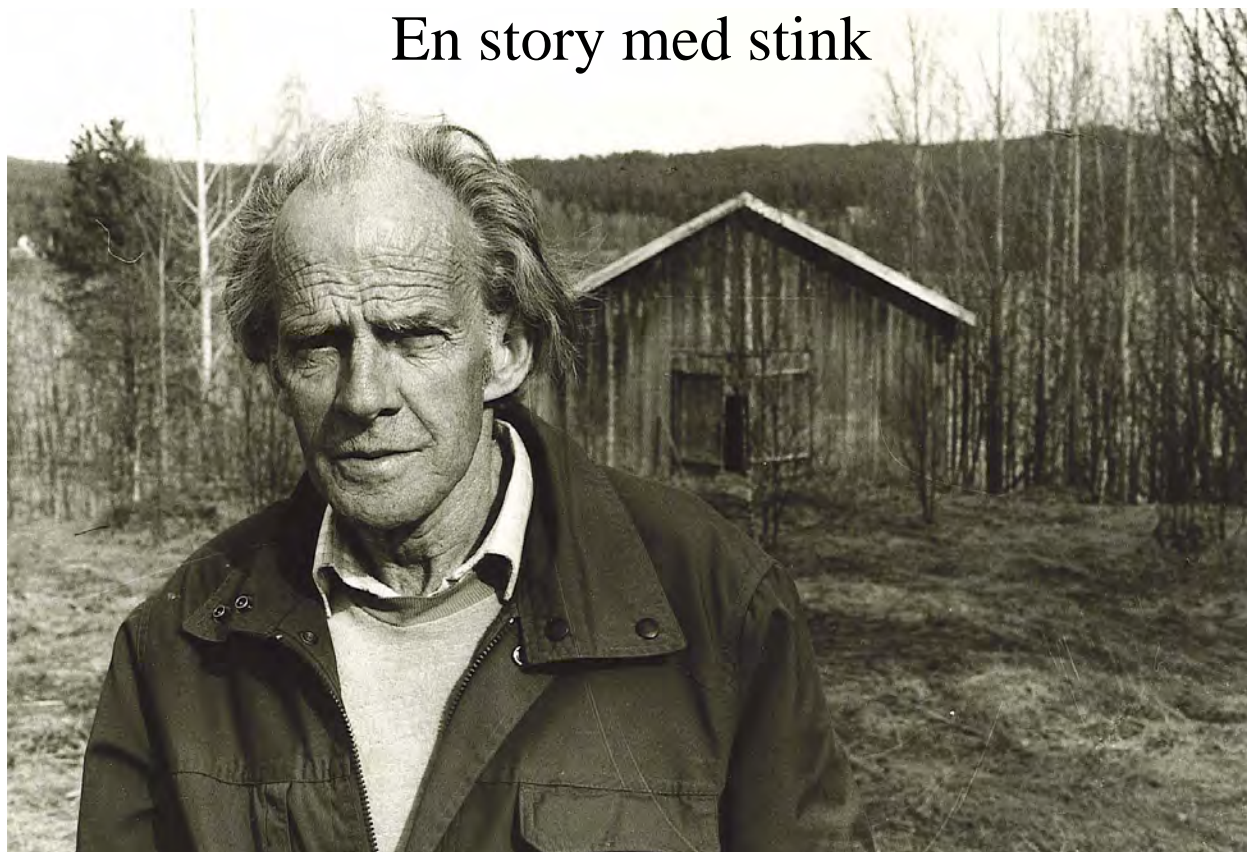
Äsch, det där fick sin lösning, log hon med en gest som ville hon vifta bort en myggsvärm. Den döva damen visade sig ha ett jättestort akvarium i lägenheten, med en gammal vattenpump som automatiskt gick igång vid midnatt. Hon hörde inte hur illa den lät. Vi bytte ut pumpen - och nu sover jag som en stock.

Någon ytterligare inbjudan till hennes sängkammare har jag aldrig fått.

Även här spökar det.

En story med stink

Arbetsförfattaren Karl Rune Nordkvist (1920-1997) flydde en gång stanken i Minneberg.

Satans otur att du skulle bosätta dej just här, sade min vän, den fina och finurliga arbetsförfattaren Karl Rune Nordkvist. Hans ansiktsrynkor djupnade och han såg medlidande på mej.

På den förgiftade jorden, tillade han olycksbådande.

Hösten 1986 hade jag och familjen flyttat in i ett nyuppfört HSB-höghus vid Ulvsundasjöns strand. Det var ett lyft, tyckte vi.

Varför var min vän så bekymrad?

Eftersom jag stirrade så fånigt började Karl Rune att berätta.

Jo, det var så att han, som bodde i Bollnäs, hade ett par kompisar vilka tvingats lämna Hälsingland för att söka arbete i huvudstaden. Slutligen hade de fått jobb på benmjölsfabriken i Minneberg.

Nu tyckte de att kamraten skulle åka ner och hälsa på. Adressen? Följ bara lukten, var deras mystiska vägbeskrivning.

Sagt och gjort. Karl Rune lyckades leta sig ut till fabriksområdet, på den tiden kallat ”rättor-

nas paradiset”, omgivet av skjul och verkstäder som rymde så kallade småskutare och mer ljusskygga entreprenörer.

Jo, nog luktade det som från fan själv. Kåder, konstaterades sakligt av Karl Rune, som ännu hade långt kvar tills han skrev sin roman ”Slaktarens hus”.

I en barack nära benmjölsfabriken huserade kompisarna. En brud bördig från bollnäsbyn Freluga tjoade glatt när han klev in. Ehuru Karl Rune inte var dansant kände han igen flickan från Långnäsparken.

Ingen kommenterade stanken från det stora benupplaget på fabriksområdet, vilket Karl Rune fann onödigt finkänsligt. Han insåg att festen redan var i gång.

Karl Rune tog fram sin medförda pava och bjöd runt. Snart glömde också han stanken.

Senare på kvällen började den unga kvinnan bli romantisk och föreslog Karl Rune – väl noterad av damer för sitt vackra hårfäste – en månskenspromenad längs vattnet.

Stanken som slog emot paret utanför baracken hade kunnat klubba en slaktfärdig oxe. Flickan flämtade tungt och försökte filtrera luften genom axelvaddarna på Karl Rune kavaj. Själv letade han desperat efter sin snusnäsduk.

Driften var starkare än stanken.

De försökte stötta varann med att kanske lukten lättade längre bort längs stranden. De drog sig hostande, som utsatta för ett gasanfall, mot ett buskage vid vad vi i dag kallar Badviken. Dess värre blåste sjöbrisen mot Kungsholmen och över Jehanders grushögar. Inte visste paret att tusentals människor samtidigt kväljdes på malmarna och talade argt om att det är någonting ruttet i staden Stockholm.

Det jäste inte bara kring benmjölsfabriken i Minneberg, det jäste bland stockholmarna. Den äckliga lukten hade också förpestat politiken. I pressen krävdes att behögarna måste bort, fabriken läggas ner eller flyttas långt ut på en blötmyr i Lappland. Resande talade om ”Stankholmen”.

Flickan höll hårt i Karl Rune, hon föreföll svimfärdig, och han funderade på om han kunde kyssa henne. Men det kändes som om han hade fått ett surben i käften och avstod, av ekologiska skäl, påstod han senare. De gav upp, vände och flydde undan stinkmolnen tillbaka till baracken.

Det blev aldrig någonting, som det heter, mellan bollnäsbruden och Karl Rune. Dom kunde inte träffas utan att känna kväljningar. Det uppstod ett luktfysiologiskt motstånd mellan oss, försökte Karl Rune förklara. Kanske var det en tragedi, ingen kan numera så noga veta.

Karl Runes kamrater stod ut några månader med jobbet, sedan tvingade folkstormen – och

nya produktionsmetoder – benmjölsfabriken att lägga ner och flytta. Sörjd av få.

Men, invände jag, det där är historia nu. Minneberg är ett nytt och fräscht bostadsområde, rena gräddhyllan. Unika blomster växer på vår änglamark.

Jag svalde småsurt. Kände jag inte plötsligt en doftpust komma som en smygfis bortifrån Båtviken?

Karl Rune betraktade mig med bottenlös blick.

Du har också kreosoten, sade han ödesmättat. Gräv där du bor, jorden här är förgiftad av kreosot.

Breven han skrev till mig under åren inledde han alltid med: ”Till min kamrat på den förgiftade jorden!”

I Minneberg bor i dag Naturvårdsverkets generaldirektör Lars-Erik Liljelund. Vid en miljödebatt hos s-föreningen för inte så länge sedan fick han frågan och svarade att kreosoten säkerligen var bortsanerad. Vi fiskar och badar ju numera i Ulvsundasjön!

Byggbasen Ulf Strååk som varit med och byggt området har förklarat för mig:

- Vi schaktade bort stora byggmassor. Här blev rent. Men i båthamnen ligger gamla motorer som man dumpade i vattnet på 30-talet.

Själv doppar jag mig inte ofta i Badviken, inte av ängslan för den ”förgiftade jorden”, utan för att jag misstror alla motorbåtarna och deras utsläpp. För att inte nämna all bortplogad förorenad snö som tippats i Ulvsundasjön på Solnasidan.

Karl Rune Nordkvist (som gick ur tiden 1997) ler förmodligen illmarigt på sin parnass. Eller från sin sälla soptipp.

Fåglar och djur

Djurlivet i bostadsområdet Minneberg med omgivningar är förbluffande rikt.

Jag har som de flesta boende här sett rådjur, räv, hare, grävling, storråtta. Snart har vi älg och vildsvin kring knutarna – kanske en varg strövar förbi en vinternatt. Man kan skåda många sorters fåglar, en del rara. Ugglor har jag sett och hört hoa. En häger stod en dag i min väg på promenadstigen. En hök slog en skogsduva. En koltrast utanför garaget lärde jag vissla ”Helan går”. Länge saknade jag ”elefantanden”, den superstora andhannen som höll hov i Badviken. Kanske tog räven honom, eller någon som behövde en stor söndagsstek.

Snart kan TV-folket från Mitt i naturen komma hit till Minneberg och spela in sina program.

Framför allt trivs måsarna här – och spindlarna. Jag bor högt och nära vattnet. Det gillar också spindlar, måsar och kajor. Många förtvivlade minnebergare har hört av sig till Anticimex med desperata frågor om hur man blir kvitt spindelplågan.

Gift som tar kål på spindlar kan dess värre drabba också människor och andra djur. Fram emot hösten blir vissa stora som tarantelspindlar. Enda effektiva motvapnet är dammsugaren!

Därför kan förbifarande båtfolk undra över de ständigt städande minnebergarna som står på sina inglasade balkonger och energiskt dammsuger fönstren. Dom vet inte att det är spindel-sugning på gång. Metoden är inte riskfri. Det gäller att ta ur soppåsen, lägga den i en plastdito, knyta till noga och snabbt slänga i sopnedkastet. De som tror att det räcker med att tejpa för dammsugarröret ska inte vara säkra. En spindelarmé kan hitta ett hål och komma utmarscherande ur städskrubben. Hu!

Ett annat problem hos mig är fåglarna på taket – fast inte lika illa nu längre.

Måsar, kajor, kråkor och andra fula fåglar gillar utsiktsplatsen på husgavlarna. Där sitter dom i flockar och tjattrar – och skitar ned, helst mot närmast öppna balkong.

Min höga balkong är helt öppen för vindar – och för fågelspillning. När en flock måsar slagit till på taket är det inte roligt alls att gå ut på balkongen och halka runt i resterna av deras mag-smältning.

Jag tog upp problemet med arkitekten Jan Inghe, som ritat stadsplanen för Minneberg och som en tid bodde här högst i ett av sjöhusen. Han hade själv insett det prekära i situationen.

Jag berättade för honom om min uppfinning, en *måsavvisare*, för sommarhuset i den hälsingska skärgården: en spänd ståltråd längs taknocken, cirka en decimeter över takplåten. När måsarna snubblat över tråden några gånger inser de att här är farligt att landa. Nu slipper jag fåglarna och ett vitmenat tak av träck.

Intressant, tyckte Inghe, och lovade tänka ut en lösning.

Djurlivet i Minneberg är inte problemfritt. Fast bostadsrättsföreningen Tranans statuariska tranor sätter sig inga måsar på.

Efter en tid visade han mig sin plan. Jan Inghe ville inte nöja sig med en simpel ståltråd, det skulle också se snyggt ut mot Ulvsundasjön. Han hade ritat en elaborerad konstruktion med skarpa taggar och runda krumbukter. Installationen skulle kräva sina plåtslagare. Men Inghe flyttade från området och hans måsmotare lyfte aldrig från ritbordet.

Något år senare kom en större kajsvärm till Minneberg, kanhända på utflykt från domkyrkotornet i Uppsala. Den slog sig ned på min husgavel. Det stod inte länge på förrän min balkong började likna ett guanoberg i Chile. Nu fick det vara nog!

Jag ringde till HSB-föreningens handlingskraftige styresman Lennart Högzell. Kom upp och titta själv! skrek jag. Lugn, sa ordföranden, jag har förstått problemets art. Har du någon bra idé?

Då berättade jag om min måsavvisare och om arkitektens mer konstnärliga variant. Vi fixar det, fastslog Lennart.

Småningom kom det gubbar upp på taket som spikade fast en taggig och klart fågelovänlig mackapär på husgavelns överliggare. Längre satt där inga skitnödiga fåglar längre.

I stället flyttade dom sig längre in på taken. Jag tycker samtliga bostadsrättsföreningar borde sätta upp min måsavvisare med ståltråd på alla taknockar i Minneberg. Jag kommer inte att utkräva patent.

Fast på senare tid har några överbegåvade måsar och kråkor kommit på hur de kan landa på taket utan att låta sig skrämmas av plåtkonstruktionen.

Nu gäller att uppdatera måsavvisaren och överlista de fula fåglarna.

Frågan är också vem som kan fundera ut en fungerande *spindelavskräckare*.

I den ihåliga eken i Badviken kan barn hitta mystiska saker och ibland se okända djur, som denna "viksten" med lodjursögon.

Det bidde en brygga

En brygga har också sin historia. Egentligen skulle badbryggan i Badviken ha försetts med ett lusthus. Det fanns förslag om ett sådant som skulle placeras lite längre in i viken. Men det blev tji lusthus, ty de närboende sade vid ett opinionsmöte blankt nej till en dylik inrättning. Så lustigt ville somliga inte ha det i sin närmiljö. Där skulle ju ungdomar kunna kura och kuttra nätterna igenom, usch och fy!

Fast jag tror personligen att de sista spikarna i byggprojektet slogs ut när en av tillskyndarna oförsiktigt framförde att man i lusthuset kunde ordna surströmmingsskivor.

Unga klottrare i Minneberg sanerar snällt själva sina mindre lyckade konstnärliga utgjutelser efter upp-täckten.

Grannskapet mindes nog med en rysning historien om den fasansfulla stanken från den gamla benmjölsfabriken i Svartvik, andra hade hört skrönor om lukten som förpestat halva stan. Ingen surlukt längre i Minneberg, var majoritetens mening.

Trots mina starka band med Hälsingland drar jag en bestämd doftgräns vid surströmming. Med suring i lusthuset hade också jag tappat lusten.

Det bidde alltså inget lusthus. Det bidde dock en badbrygga.

Pådrivande i båda projekten var gamla byggarbasen Ulf Strååk. Bostadsrättsföreningen i Svartvik bekostade bryggan, och Uffe ledde bygget. Bryggan kom att ersätta en äldre nedsliten brygga på platsen – och den provisoriska brygga som

byggarbetarna lagt ut i sjön för att kunna svalka av sig under byggperioden.

En överhettad dag höll en svettig och föga simkunnig timmerman på att sjunka till botten när han kastade sig i med overall och allt. Men hans tumstockar räddade honom och han flöt upp, påstår en pensionerad elektriker i området som vill vara anonym.

Kring den nya badbryggan, med bord, utbryter under somrarna ett intensivt badliv. Ett gäng mogna och morgonpigga damer kan ses komma strosande i badrockar från sina lägenheter för att samlas vid bryggan. Där kör deras inofficiella

Kvällsdopp från bryggan i Badviken.

badklubb med armar-uppå-sträck för att sedan plumsa i det så kallade spadet. Ibland deltar också gubbar i de glada doppen.

Strax efteråt kommer skuttande de badande hundarna, därefter barnen. Dessa tycks bli fler och fler i Minneberg. Många mammor dyker också upp; ofta även ned. Men mestadels är det yngre som ockuperar bryggan under vilda stridsrop.

En sommar badade min ena dotter dag efter dag från bryggan tills hon liknade en oavbrutet huttrande "blue baby". Hon drabbades av lunginflammation och fick badförbud för resten av sommarlovet. Bad är bra om än i lagoma doser.

Grässlutningen vid Badviken kan varma somrardagar påminna om en grön riviera. Här solar sig minnebergare kropp vid kropp. Den fysiska grannsämjan förefaller god.

De som passerar på väg till garaget och arbetet kan sådana gånger känna att livet är orättvist. På kvällarna kommer många emellertid tillbaka till viken för att grilla. Då lägger sig en mix av grillkol, tändvätska och flintastek över nejden som ett tungt doftmoln. Vinflaskor och ölburkar dukas upp på strandborden – men läggs tömda dess värre inte alltid i papperspellarna.

Eftersom det varit en hemlighet kan jag nu avslöja att det var jag som gav Badviken dess första bord. Äras den som äras bör!

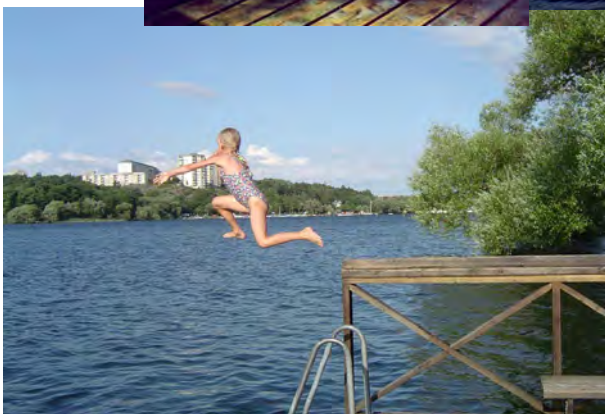
En vårmorgon när jag spanade med kikaren efter rara sjöfåglar såg jag en underlig farkost komma drivande på Ulvsundasjön. Skarpsinnigt kom jag fram till att det borde vara ett uppnervant bord, som vårfloren kanske tagit med sig från Marabou River längre upp. Jag ringde till Uffe – den här tiden föreningens faktotum – och gastade att han måste sätta ut båten sin. Visst, vi satte iväg ut mot föremålet, som hotade sjöfarten.

Förvisso var det ett präktigt parkbord som flöt i vattnet. Vi tog schabraket på släp och angjorde badbryggan, därefter lyfte vi med möda bordet upp på land och placerade det vid den ännu bordlösa strandkanten.

Jag gick för att pusta ut efter strapatsen men avbröts av hustruns hojtande. Där flyter ännu ett bord! Jag kallade till ny uttryckning. Men det räckte med ett bord om dagen, tyckte Uffe, som ville titta på Tipsextra.

I dag står originalbordet vid bord vid bord i Badviken, införskaffade av vår goda samfällighet. När lokala klottrare ett år slog till mot bryggan med sina sprayburkar förmådde föreningen de igenkända gärningsgossarna att själva ta bort klottret. Kanske fick de en saneringsdsör på köpet. Tidningen Expressen ryckte ut och förevisade det pedagogiska exemplet.

Den som byggt sig en badbrygga badar inte förgäves.

Badglädje för stora och små.

Den nakna sanningen

Nu kan den berättas, den nakna sanningen, för huvudpersonerna är sedan länge avflyttade och bosatta i andra delar av landet.

Detta hände sig på den avlägsna tiden då jag hade barn på dagis i Minneberg. Min uppgift var att hämta hem barnet, och i samband med den prestationen kom jag ofta i samspråk med den unga mamman till min dotters bästa tjejkompis. Vi kan kalla modern för Petra. Någon pappa såg jag aldrig till. Däremot bodde mamman och barnet ihop med en hund som kanske hette Raff, en stor best av obestämbart ras, som såg mer blodtörstig ut än den själv och dess matte förmodligen var medveten om. Eftersom jag av traumatiska händelser i barndomen är dörädd för stora hundar höll jag mig på avstånd från den lilla familjen och vägrade till och med att hämta dottern hos hennes kamrat om inte monstret var fjättrat och instängt i barnkammaren. Men på dagis, när odjuret inte var med, gick det an.

Mamma Petra kunde vara förbluffande öppen och hjärtlig om sina privata förhållanden. Jag medger att jag var mer återhållsam. En egenhet var att hon ofta förlovade sig, gärna med betydligt yngre pojkar, som hon glatt visade upp. Förlovningsarna varade inte länge, ibland bara några dagar, men det verkade som om utbudet av objekt var tillräckligt. Petra hade upptäckt att jag ofta fotograferade omgivningen och nu ville hon ha hjälp med förlovningsfoton. På det sättet kunde jag genom kameran se pojkarna komma, krama Petra i soffan, och sedan försvinna för alltid. De enda spåren efter dem var förlovningsfotografierna. Jag vet inte om Petra sparade på korten, men jag har bevarat ett av bildbevisen på hennes längtan efter kärlek och gemenskap.

Ganska snart anförtrodde hon mig att hon hade bekymmer med en granne. Nåja, granne och granne. Det handlade om en yngre mansperson som bodde "själv" – som man sade redan då – i en lägenhet på andra sidan innegården.

Problemet var att den unge mannen ofta stod i sitt fönster och tittade mot Petras sängkammarfönster. Men betraktandet ägde inte rum om kvällarna utan kuriöst nog på mornarna.

Petra förklarade omständigheterna för mig. Eftersom Raff helst ville sova på golvet i sovrummet hos Petra brukade hon när hon vaknat gå fram till sovrumsfönstret och öppna det för att vädra ut vad jag skulle kalla hundodören.

- Jag kör lite armar uppåtsträck och tar några djupa friska andetag. Det är min morgongymnastik innan jag går ut med hunden, lämnar flickan på dagis och drar till jobbet, berättade Petra hurtigt.

Snart upptäckte hon att hon var iakttagen, av en för henne obekant morgonpigga yngling som ställt sig i ett fönster tvärs över gården.

- Det hade väl inte gjorts nåt om han uppträtt normalt, menade hon. För övrigt såg han helt normalt ut. Ja, rätt snygg, faktiskt, tyckte hon sig ha noterat.

Bekymret var att grabben stod där och visade upp sig naken.

- Helnäck, alltså. En sån typ, fräste Petra förtrytsamt.

Scenen upprepades morgon efter morgon.

När Petra drog upp gardinen, öppnade fönstret och inledde sitt lilla gymnastikprogram, stod grabben där och stirrade på henne, utan en tråd.

För Petra, en envis och kaxig ung dam, övergick det hela till en prestigekamp. Hon tyckte att hon var i sin fulla rätt att ställa sig i sitt eget sovrumsfönster utan att behöva gömma sig för en smygkikande stolle i grannhuset.

Så proceduren fick fortgå. Petra gjorde sina kroppsövningar och andades morgonluft, medan ynglingen stod där rätt upp och ner och tittade på.

Emellertid en morgon upptäckte hon att hennes Peeping Tom hade fått vad Strindberg kallar ett uppretat tillstånd.

- Det är väl höjden också, förklarade hon uppörd.

Hon ville nu diskutera den nya fasen i förhållandet med mig. Vad ska jag ta mig till? frågade hon uppförande.

Ja, du kan väl gå över till honom och knacka på och förklara att du tycker han ska sluta upp med sina uppträdanden, föreslog jag lamt.

- Skulle aldrig falla mig in, avbröt hon.

Jag grunnade över svaret men fann ingen lämplig förklaring. Men, fortsatte jag hjälpsamt, du kanske skulle sätta på dig en morgonrock och inte stå där i bara nattlinnet.

Petra stirrade häpen på mig som om jag sagt något opassande.

- Nattlinne? Jag sover alltid naken!

Från Komsomol till Konsum

Jag bor granne med Sovjetunionens sista utrikesminister. Han heter Boris Pankin och ser ut som en ryss ska se ut.

I Minneberg ser vi ganska ofta Boris Pankin i vår Konsumbutik, där han handlar sina matvaror och en kvällstidning. Sedan kånkar han hem med kassarna genom den lilla parken, som vilken medborgare som helst.

Det är nog inte bara jag bland grannarna som tycker det är spännande att en sovjetisk toppdiplomat och hans hustru slagit sig ner i just vårt hus.

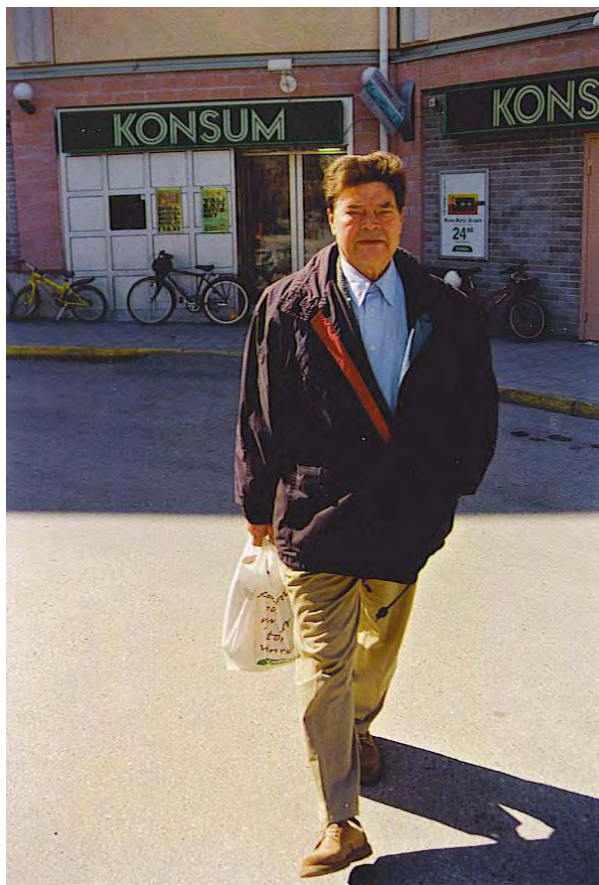
På ett dramatiskt sätt har Boris Pankin dragits in i världshändelserna. Om detta har han skrivit böcker – han är ursprungligen journalist med 20 år på ungdomstidningen Komsomolskaja Pravda.

Snabbt ställde han sig på Gorbatsjovs sida när de gamla stalinisterna försökte stoppa perestrojkan med ett kuppförsök. Till tack blev Pankin (då ambassadör i Prag) utnämnd till utrikesminister – i hundra dagar. Sedan fick han bli ambassadör i London. När Jeltsin resolut tog över styret från Gorbatsjov och blev president för det nya Ryssland ville han sparka Pankin. Då bröt han upp 1994 och flyttade med sin hustru Valentina ”hem” till Stockholm.

Hur har en rysk koryfé hamnat i Stockholms närmsta förort? frågar förvånade besökare. Då Boris och Valentina flyttade hit var boplatsen inget ideologiskt val, försäkrar de. Det var en slump, Valentina åkte och tittade på olika områden och fastnade slutligen för Minneberg här i Bromma.

– Vi hade bestämt oss för att flytta tillbaka till Stockholm efter vår tid i London, förklarar Boris. Jag pensionerade mig, fick låg rysk pension och måste därför arbeta hårt med skrivelser och föreläsningar.

Dramatiken har följt honom till Minneberg. Han hade inte haft sin nya Volvo många dagar i garaget förrän han en morgon fann den stående på chassit utan hjul.

Boris Pankin, populär minnebergare och ambassadör i folkhemmet, som handlar på Konsum och deltar i städdagarna.

Tjuvens attentat förmörkade lyckligtvis inte paret Pankins förtjusning i sin nya bostadsort.

Jag råkar till och med ha min bil stående nära hans i parkeringshuset. Boris rattar en röd Volvo med bokstäverna KCB på registreringsskylten. Varför inte KGB? säger jag. Boris är inte en person som duckar för ett halvtruttet skämt.

En dag när jag pratar med Boris dånar en militär helikopter lågt över våra huvuden. Där ser du, skrattar Boris, det svenska försvaret håller uppsikt över mig.

En annan gång står jag och lastar min bil på bakgården då Boris kommer förbi tillsammans med en herre med officiöst utseende – en kamrat från Moskva. När vi står och pratar trevande på tyska känner jag en hotfull skugga.

Jag vänder mig om och får syn på en kamouflagefärgad korvett som nästan ljudlöst smyger längs stranden av Ulvsundasjön. Sällan ser man krigsfartyg i denna vik av Mälaren. Hans ryska vän tar ett förskräckt luftsprång medan Boris skrockar: Där ser du, dom bevakar mig fortfarande! Boris och Valentina ingår nu naturligt i vår närmiljö. Tidiga flanörer på strandpromenaden kan möta paret på väg till morgondoppet. Understundom kan den före detta excellensen också ses gräva efter mask kring husen och sedan meta i sjön ihop med barnbarnet Helen från Moskva. Flickan är tokig i fiske, Boris måste fiska varje kväll när hon är här, och båda tycks ha roligt trots mager fångst.

Min fru Inger talar lite ryska så hon får kontakt först. Ganska snart dricker vi tjj (te) ihop, ibland blir det middagar. Vi umgås vi på engelska. Boris talar charmant engelska, hans svenska är fortfarande outvecklad. Men han ser på svensk tv, läser svenska tidningar och antyder med en blinkning att han förstår svenska språket bättre än vad omgivningen anar. Båda är lättsamma och Boris har ett stort förråd av roliga ryska anekdoter och talesätt.

Till vår förvåning hittar vi grannsamvaron i ett kapitel i Boris nya bok "Ambassadör i Folkhemmet". Där skriver han: "Jonas och Inger bju-

der oss uteslutande på svenska specialiteter, som Janssons frestelse, köttbullar, lax i alla former, ärtsoppa med fläsk och punsch om det råkar vara torsdag, lövbiff, stek strömming, sill med kokt potatis... Vi satsar på det ryska köket, där finns pelmener, kaviar om vi just kommit från Moskva, borsjtj, pilaff... Och så förstås tilltugg, "zakuski". Vi klarar oss förstås inte heller utan akvavit och vodka."

Intressant att han ser lövbiff som en svensk nationalrätt!

Boris har temperament och gestikulerar häftigt när jag dristar mig till att ta upp ämnen som om han varit stalinist eller bara opportunist under sovjetkarriären. På möten och föreläsningar är han beredd att svara på vilka frågor som helst, också om påstådda ryska ubåtar (eller minkar) i svenska farvatten.

– Ingen är perfekt, ska ni svenskar veta. Låt historien döma i stället, kan han svara mig och betonar att han aldrig varit medlem av centralkommittén eller politbyrån. Han förklarar att han bekämpade regimen inom den lagliga ramen som redaktör, och bestraffades för detta.

Sedan förklarar han med låtsat allvar:

– Att utnämna mig till ambassadör i Stockholm 1982, och tvinga mig att stanna i åtta år, var regimen sätt att slippa ifrån mig, säger han och skrattar.

Ambassadören i folkhemmet Minneberg.

Åsiktsförbrytarens dotter

Gunhild Höglunds far dömdes till ett års straffarbete som ”åsiktsförbrytare” och fick sitta på Långholmen.

”Sådant kan drabba personer som tycker något annat än de som bestämmer, till exempel att Sverige inte ska gå i krig”, säger Gunhild sakligt.

Hennes far var den berömda och av borgerligheten fruktade agitatorn Zäta Höglund (1884-1956), sedermera socialdemokratisk politiker, tidningsman och författare. I början på förra seklet agiterade han häftigt för republik och avrustning. 1905 dömdes han till sex månaders fängelse för antimilitaristisk agitation. 1916 åtalades han som fredsaktivist för högförräderi och dömdes. Då var Gunhild nyfödd och fick följa sin vackra mor till häktet där barnet ska ha sträckt sina armar mot pappan.

”Jag och min sju år äldre syster Elsa blev åsiktsförbrytarens barn”, berättar hon i sin lägenhet i Tranan med hög sjöutsikt. För några år sedan flyttade hon till Minneberg från föräldrahemmet, en villa i Stora Mossen, där hon sett arbetarrörelsens hjältar som Kata Dalström och Per Albin Hansson komma och gå. Nu bor hennes systerdotter Margrethe med familj i huset. Ofta slår de följe för Gunhild har inga barn.

Snabbt har Gunhild Höglund blivit en profil i vårt område. Jag möter henne då och då i konsumbutiken, en liten lätt böjd dam med skarpa ironiska ögon, snabb i repliken och klar i tanken. På s-föreningen har hon hållit föredrag om sin pappa och är pigg på nya program.

Du fyller ju snart 90 år, säger jag imponerad. ”Tycker du det är gammalt?” svarar hon pilsnabbt och ler pillemariskt.

Gunhild Höglund, agitatorn Zätas dotter, minns att hennes far träffade Lenin. ”Men inte 1917 då Lenin kom till Stockholm, då satt pappa på Långholmen!”

Hon pratar hellre om sin pappa än om sig själv. ”Du vet, pappa var känd skribent, vältalare och fantastisk. Då blev man tyst ute bland andra. Jag var blyg och ville inte att folk skulle tycka: Jasså, det är så Zäta resonerar!” Gunhild blir fortfarande arg vid tanken. Det vände när fadern dog och hon tvingades tala vid hans jordfästning. ”Det var första gången jag talade offentligt.” Då var hon 40.

Två år senare satt Gunhild i fullmäktige i Stadshuset för socialdemokraterna –alltid ”på vänstersidan” som sin far – och skrev flitigt motioner till arbetarekommunen. 1972 övergick hon till landstinget. ”Ett elände”, är hennes korta kommentar om landstingspolitiken de åren.

”Fast jag är ju journalist. Det är roligt att skriva och formulera meningar”. Skriver gör hon fortfarande och har börjat på en memoar men bara för familjen.

I arton år arbetade Gunhild Höglund som reporter på Morgon-Tidningen/ Socialdemokraten tills tidningen lades ner som de flesta av arbetarrörelsens dagstidningar. ”Till och med Hjalmar Branting lämnade Socialdemokraten en tid för att det var så dålig ordning där”.

Gunhild fnyser över hur partiet har skött sin press. Gunhild kom över till SL och blev sekreterare för alla företagsnämnderna, sedan redaktör för personaltidningen. ”Rätt roligt!”

Fjärde bandet av faderns memoarer, ”Minne i fackelsken”, gavs ut av hans dotter. Gunhild har också skrivit en bok om Anna Johansson-Visborg, kvinnokämpe med affärssinne och vän i familjen, därtill skapare av den fastighetsstiftelse för ensamma och utblottade kvinnor som styrelse och fack skandaliserat med att utnyttja för egna behov.

Gunhild blir ledsen när hon tänker på skrivierna: ”Hemskt! Det borde dessutom vara lag på att miljonärer inte får sitta i regeringen”, säger hon beskt.

Gunhilds dröm är hennes idé om ett monument som en pendang till Brantingmonumentet på Norra Bantorget över landets pionjärvinnor. Och så är hon glad för att vi inte är med i EMU. ”Härligt att det blev 14 procent fler nej-röster än ja-röster!” säger hon syrligt.

Jag noterar att hon blossar av agitationslust och hur hon viftar med den ilsket röda schalen hon lagt över sina axlar. Ducka gubbar, snart laddar hon om!

Minnebergare och minneburgare

När president Kennedy på 60-talet besökte den av DDR omringade staden Berlin, väckte han jubel när han i ett tal sade: *Ich bin ein Berliner*. Jag är en berlinare. Senare skojade president Clinton vid ett besök i Hamburg med det berömda yttrandet: *Jag är en hamburgare!*

Själv försökte jag en kväll skämta när jag klev in på gatuköket i Alvik och beställde en ”minneburgare”.

– Tyvärr, sa tjejen vid grillen. Minneburgarna är slut.

Folk tittade förundrat på mig. Någras ansikten var som illustrationer ur uppslagna psykologiböcker: *minnebergare?* Vilka är minnebergarna? De flesta här är ju inflyttade, såg jag människor tänka.

Ja, hur ser en minnebergare ut?

Politiskt är minnebergaren blå-röd som en vinälskare. Vid riksdagsvalet 2002 röstade 1.245 minnebergare här i valdistriktet Västerled 8. Sossarna fick 30.1 procent, moderaterna 29.2, folkpartiet 20.8, kristdemokraterna 4.7, vänstern

En minnebergare som steker minneburgare. Byggbasen Ulf Strååk tog sitt recept med sig när han flyttade.

I häpenheten glömde jag fråga vad en ”minneburgare” består av. Gösfärs?

Minneburgare existerar nog inte, än så länge, men ”minnebergare” finns. Det är vi som bor i Minneberg som förstås är minnebergarna.

Under en av Minnebergfestivalerna skulle jag presentera vår gästtalare, en ung riksdagsman (jodå, han blev återvald). Jag ställde mej att råma i mikrofonen: ”Samling vid pumpen, minnebergare hitåt!”

4.7, miljöpartiet 4.5, centern 2.5 (trots att många här har kolonilotter), Stockholmspartiet blott 1.7.

Och, huh! I vårt vita segregerade område finns (eller fanns) också några invandrarvänliga sverigedemokrater. Doppa dem i Ulvsundasjön!

HSB-området Minneberg är alltså blålockeklart borgerligt. Sossekämpen och PRO-organisatören Arne Nygren, som jag tror startat alla föreningarna i området, förutom frimärksklubben, förklarade sig ganska nöjd med valutslaget.

Värre var det förra gången.

– Och socialdemokraterna får aldrig mer än 30 procent här, brukar han sucka.

Nu ska ingen lockas tro att detta är en sociologisk undersökning av Minneberg. Icke så. Jag lutar mig bara mot vad jag iakttagit under åren jag bott och gått här.

Till exempel att minnebergarna inte precis bor i slummen. Tvärtom har åtskilliga under åren gjort sig en hacka på att sälja sina bostadsrätter till folk som i sin tur sålt sina hus, företrädesvis i Brommas gentilare villakvarter, och därför fått råd att köpa lägenhet här – och pengar över till en ny bil att ställa i garaget.

Där knuffas blänkande Volvo och Saab med BMW, Mercedes, Suvar och sportbilar. Deras ägare röstar nog inte på cykel- och trädkramare.

I början bodde här äldre och gråare folkrörelsefolk, som klipskt (som jag) ställt sig själva och barnen i HSB-kön. Expressen jagade sossepampar och HSB-funktionärer som man antog gått före i bostadskön till Minneberg. Bostadsreportern gick runt och antecknade namnen i portarna – men upptäckte egentligen ingen ”skandalaffär” att rasa om på löpsedeln.

Dagens yngre minnebergare liknar mera börsanalytiker, direktörer och konsulter. Dom ser stressade och skarpa ut, pratar inte gärna i hissen och åker sällan med buss 114.

Minnebergarna schavar heller inte omkring. Det kan man särskilt se efter klockan 17 i Konsum, när prydliga kvinnor och prudentliga män ilar hem från kontoren för att köpa middagsmat. En del har redan varit hos ICA i Alvik och handlat i delikatessdiskarna. På dagtid är det mest pensionärer och småbarnsföräldrar på Konsum. De utmärks av att dom pratar högt med kassörskorna och har egen bärkasse med sig.

Ni har naturligtvis noterat att det kommit till allt fler barn i Minneberg. Och att decibelnivån stigit på gårdarna och badbryggan. Trevligt, tycker i alla fall jag. Snart är alla dessa glin i tonåren och vill ha Café vid torget, hiphop-klubb i Badviken – och kanske en HSB-kurs i graffiti. Energiknippet Inger Edvardsson ställer säkert upp som cirkelledare.

Om somrarna går grillarna varma i Badviken så att gräset bränns bort. Någon glad minnebergare har kanhända lagat till en och annan god ”minneburgare” vid sjökanten. Finns det ett recept?

Grillkvällar i Badviken med grill på grill på grill.

Rune bor här inte längre

Rune och Tage var bästisar i 64 år. Rune är en sköldpadda och Tage arbetade på elavdelningen på en såg i Roslagen.

Småningom sålde Tage egnahemmet och flyttade med sin fru Ingegerd och sköldpaddan Rune till en marknära bostadsrätt med uteplats i Minneberg. Högt upp ville de inte bo, för Runes skull.

Rune är nu minst 65 år, och Tage blev 77. Men hon kan vara äldre än jag, sade alltid Tage om sin pigga sköldpadda.

I fjol avled Tage, hustrun sålde då bostadsrätten i Tängen och Rune fick flytta med sin matte till en etta på Ingegerds födelseort i norra Uppland.

1938 fick Tage sköldpaddan i födelsedagspresent av sin pappa, som då jobbade som stuvare i Stockholms frihamn. Han hade köpt sköldpaddan för en femma av en grekisk sjöman.

Sedan dess har vi åldrats ihop, Rune och jag, konstaterade Tage osentimentalt.

Det märkliga med Rune är att han – det vill säga hon – ser likadan ut som för 67 år sen. Bara en biologisk expert kan möjligen upptäcka att skölden ärgat en smula. Sköldpaddor växer inte särskilt fort. Tage berättade att han ångrat att han inte vägde Rune då han fick djuret av pappa Einar på sin fjortonårsdag.

Här bor Rune inte längre.

H o n heter Rune!?!

Tage skrattade generat inför min förundran när jag första gången presenterades för sköldpaddan.

Jag vet faktiskt inte om det är en han eller hon, förklarade han. Det har väl egentligen ingen betydelse. Familjens yngsta dotter döpte sköldpaddan till just Rune.

På somrarna bodde Rune i en stor hage med nättak hemma i trädgården hos Tage och Ingegerd.

Om vintrarna går Rune som de flesta sköldpaddor i ide. Runes vinterviste var i många år en kall garderob i ett uthus på villatomten.

– När vi fick centralvärme på 40-talet kunde Rune inte somna för det blev för varmt inne, mindes Tage.

En gång i sitt liv har Rune varit på rymmen. Det var på höstkanten och det hade snöat. Rune blev borta i flera dagar, men hon kom inte många meter från farstubron. Jag minns att vi letade överallt, konstigt nog också på vinden, berättar Ingegerd. En morgon råkade Tage skyffla fram Rune med snöskrapan där hon låg och tryckte under en liten lövhög. Jag trodde det var en isklump, men det var Rune, skrattade Tage. Det var hans bästa historia.

Det hemskaste som hänt Rune var när hon överlevde en attack från en grävling i Roslagen. Då vart Rune riktigt chockad, förklarade Tage. Sköldpaddan hade stora repor i skalet och bara fräste och tjurade och ville inte sticka ut huvudet på länge.

Jagande utekatter som strök förbi gillade hon definitivt inte. Då drog hon sig snabbt inom sitt skal.

Annars har Rune alltid varit snäll och tycker bäst om att mumsa i sig sallad och maskrosor. I Minneberg stormtrivdes Rune, berättar Ingegerd. Vi byggde ett staket kring uteplatsen och där kröp Rune gärna omkring och myste. Men hon ogillar stora fåglar som kajor, måsar och kråkor. Ibland var skatorna i Minneberg framme och pickade på Rune. Men koltrastarna höll sig på respektfullt avstånd i buskarna. Jag tror hon tycker mycket om vacker fågelsång, säger Ingegerd, som är lite orolig för hur Rune ska uppleva miljöbytet och omställningen till innesköldpadda.

Rune har, veterligt, aldrig dejtat någon annan sköldpadda. I varje fall inte vad vi vet, förtydligade Tage en gång för mig. Ingegerd tror att det i dag är för sent att presentera henne för en sköldpaddskille.

Fast man vet aldrig, skrattar hon.

Också en grå panter kan väl drabbas av kärleken!

En granruskig historia

Jag drömmer om en jul utan julgran.
Kan vi inte köpa en plastgran i år, har jag sagt till barnen vareviga jul. Genast upphör dom med att tindra: är du inte riktigt klok? PLAST? Vill du ha plastskinka också?

Så det blir till att släpa hem en granruska från någon granförsäljare, precis som alla andra år. Julgranskrämarna tycks inte hört talas om inflationstaket, ty granpriset har för varje gång höjts med en femtilapp.

Jag drömmer om en plastgran i form av ett paraply, som man genom att trycka på en knapp enkelt faller ut, färdigpyntad och klar. Det är bara att sätta en sladd i kontakten och hela skrället lyser upp. Kanske ska jag ta patent på uppfinningen!

Det värsta med julgran är inte påklädningen, utan avklädningen och utkastningen. Samma barrelände varje gång.

Hur försiktigt du än försöker lotsa granvraket ut ur lägenheten faller den drivor med barr, på

Hej Tomten, vad tycker du om plastgranar?

Tänk på hur många julklappar ni kunnat få om vi haft plastgran, försöker jag. De nu vuxna barnen fnyser och börjar metodiskt klä granen. Snart är hela lägenheten ”nedtomtad”, det vill säga pyntad med änglar, klockor, ljus och tomtenissar inklämda till och med i tavelramarnas hörn.

Varför blir barn sådana traditionsbevarare just på jularna. Är det Kalle Anka och julkalenderns förtjänst; eller indoktrinering?

golvet, i soffan, i fåtöljer, i bokhyllorna, på sängar och kommoder, i trappen och i hissen – överallt där det inte bör finnas ett barrolin finns det barr.

Vid midsommar brukar vi hitta julens sista granbarr.

Det är inte roligt längre med julgran. Villaägare kan ha julgran på rot i trädgården, det förenklar livet. I min barndom hade vi en julgran som fick stå kallt och så länge att den började blomma. Vi slängde ut den framåt påsk då den blivit med röda kottar.

Här i vårt hus i Minneberg bor vi högt upp och nära vattnet. För några år sedan kom jag på den desperata idén att slänga ut granskrället från balkongen. Om jag tog i ordentligt skulle den hamna i vattnet, och där bilda ett nytt syre för abborrarna. Sedan tänkte jag mig sitta och meta från balkongen. Lysande Sickan!

Visserligen har jag tävlat i den exklusiva grenen stövelkastning på vår lokala festival – men granar är inte lika lättkastade. Först gällde det att kolla så att granen inte flyger i skallen på någon stackars joggare eller hundägare på strandpromenaden.

Jag tog i som en spjutkastare och hivade i väg den svårt avbarrade granen mot sjön. En plötslig vindstöt från Solnahållet grep emellertid tag i granen och drev den mot ett nedanför olägligt befintligt pilträäd.

I trädets topp landade vår julgran.

Grenarna hakade i varann som blixtlås. Jag rusade ner och försökte kasta snöbollar och småsten på graneländet i trädet. Omöjligt, julgranen satt obönhörligt fast några meter över marken och vattnet. En äldre herre med en brödpåse till änderna spatserade förbi och såg ogillande ut. Stod jag och kastade sten på småfåglarna, männe? Jag tvingades ge upp.

Bara isen lägger sig, tänkte jag, ska jag plocka ner granen ur grenarna. Men isläggningen blev klen det året. Vintern gick och våren kom med den barmhäftiga lövsprickningen som skylde mitt skelett till julgran. Men på hösten avslöjade avlövnningen den naturvidriga kombinationen: ett lövträd med grangrenar.

I det längsta försökte jag låtsas som ingenting.

Men en samvetsöm dag sökte jag upp granen Ulf Strååk som var ordförande i båtklubben och bad få låna en båtshake. Jag ska plocka ner en gammal julgran ur ett träd, sa jag mystiskt. - Det kunde jag ge mej fanken på, utropade Uffe. Det var du i alla fall!

Allt sedan dess har jag grubblat över varför han trodde att det var just jag som var granmarodören. Hade jag något nervöst barr i blicken?

Min granne lovade att rensa trädet från vår julgran en dag när han var på humör. Vart kvarlevorna till sist tog vägen är jag lyckligt ovetande om.

Numera sågar jag ner vår julgran till små pinnar, som jag lägger lydigt i en plastpåse ihop med ett par hektoliter barr och bär bort till soprummet.

Tacka vet jag plastgran.

Knäckpil utan julgran.

Bandybiten på Ulvsundasjön

Hur är det man säger? Var sak på sin plats – skridskorna i isskåpet!

Snart är åter vinter och förhoppningsvis inträffar också i år isen före snön, med glans på Ulvsundasjön och härliga åkturer för oss skejtare.

Jag åker inte långfärdsskridskor utan jag plockar fram mina gamla bandyrör – i själva verket hockeyrör – bär dem på min Siriusklubba, stoppar ett lackrött nystan i fickan, hänger på mej isdubbar, går ner till badbryggan och snörar på grillerna.

misstro på min röda bandyboll. Nä, den gubben får inte vara med i deras hockeylag.

Dessvärre brukar skridskoisen på Ulvsundasjön vara en kort tid av lycka. Så snart isen lagt sig och blivit stark nog att våga sig ut på – jag inväntar de första modiga långfärdsåkarna – kommer en ölbåt eller en bogserare och bryter brutalt upp isen. Den breda rännan skiljer effektivt oss minnebergare från isåkarna i Huvudsta och Solna. Bara när kylan ibland smällt till och sytt ihop rännan har jag våghalsigt tagit mej över till andra sidan.

En bandybiten skrivare på Ulvsundasjön.

Visst ser det lockande och tjusigt ut när långfärdsåkarna drar förbi upp mot ”Marabou River” med sina isstavar och ryggsäckar, men den som blivit biten av bandy är bandybiten för livet. Följaktligen snurrar jag omkring på isen, dribblar och leker med bandybollen helt för mej själv; för tyvärr är jag ganska ensam om att köra med böjd klubba och boll.

Småknattarna, som får en bana upplogad av sina pappor i Badviken när det är snö, har vinkelhaksklubbor som dom vispar iväg en svart gummitrissa med. Ungarna stirrar med förundran och

När snön kommer är det slut. Då börjar den folkliga isvandringen. Familjer med barnvagnar, pulkor och hundar, skidåkare och isfiskare, tar kommandot över isvidden. Nu blir det livsfarligt att åka skridskor. Knöliga fot- och skidspår, öppna pimpelhål och lömskt fastfrusna raketrester från nyårsfesterna sätter stopp för min bandysäsong.

I stället blir det till att dra mot Zinken på Söder och titta på Bajens allsvenska matcher, särskilt mot hälsingelagen där LBK från Ljusdal är ett av jordens bästa bandylag; oavsett resultat.

Bandy är nämligen en bit av Sverige, en bit av mångas ursprung.

Det är inte så konstigt som det låter. Det har med hjärterötter att göra; med ett förflutet som kanske är avlägset men inte förlorat. Bandy är än så länge ingen glömd kultur.

Men bandysporten har alltid främst varit en glesbygdernas kultur. För det var på bruksorterna och i skogslänens småsamhällen som bandyn växte sig stark under 40-talets bistra kristidsvintrar; och det är där den bitit sig fast och, faktiskt, blivit en del av folksjälen.

Varje år när jag åker till SM-finalen på Studenternas i Uppsala, den enda cupmatchen att räkna med i svensk bollsport, känner jag hemlängtan. Det händer att jag blir rörd.

Det är som när man befinner sig utomlands och plötsligt ser den svenska flaggan eller hör ”Du gamla du fria”.

Det gick an att flytta finalen från Stadion till Söderstadion när vintrarna blev för milda för naturisen. Men från Stockholm?

Bandyfinalen var främst ”allmogens” fest och dagen då ”lantisar” i förskingringen förenade sig i huvudstaden med tillresta entusiaster från landsorten.

Inte alltför länge sedan – innan urbaniseringen och asfalteringen av riket vände på de gamla begreppen – var SM-finalen egentligen enda gången en hälsing, en smålänning, en dalkarl eller värmlänning ansåg sig ha råd och motiv nog för en stockholmsresa.

Bandy har samtidigt blivit en metafor för ungdomen hos många av oss som kom till storstaden för en framtid eller ett nytt försök. ”Vi flytt´int”, sa man i Ljusdal (varifrån jag kommit) och på andra håll i gleskrokarna. Det blev ett mantra mot storstadens lockelser. Fast visst flyttade vi ändå. Vad kunde vi göra kvar hemma? Leva på bandy, fiske, älgjakt och bärplockning!

Så har det varit – så är det fortfarande.

Men bandyn, denna provinskultur, bär vi inflyttade med oss som om den röda bollen vore själva hjärtmuskeln i vårt bröst.

Om ni ser en stolle med toppluva i vinter som, allt stabbigare, ränner runt på skridskor på Ulvsundasjöns isyta och fumlar med klubba och boll – så kan det vara en lämning från den istid som flytt. En kulturrelikt.

Pimpelfiskarna är våghalsar som alltid är först ut på Ulvsundasjön när isen lagt sig. Ibland får dom till och med napp – till unga beundrares häpnad.

Folkbildarkärlek

Tove Bergquist gillar naturen i Minneberg – de många koltrastarna, alla fruktträden inne på gårdarna och närheten till sjön. Och förstås Sudden!

För Tove Bergquist är folkbildning någonting självklart i livet.

– Länge leve folkbildningen! kan hon utbrista till och med under ett samtal på matar-bussen mellan Alvik och Minneberg.

Medpassagerarna kan tycka att sådant utbrott är konstigt, men för Tove Bergquist är det helt naturligt eftersom hon är informationsansvarig på ABF Stockholm och älskar just folkbildning.

Hon är också mycket kulturintresserad, vilket säkert hör till saken.

Behöver vi mer folkbildning? dristar jag mig att fråga där på bussen när vi hamnat bredvid varandra.

Tove tänder direkt.

– Vi måste ha en motvikt till allt det kommersi-

ella omkring oss, förklarar hon med hög röst. Folkbildning är inte precis det man lär sig i skolan, utan det man kan behöva för att utvecklas och förstå sammanhangen i livet och i samhället.

Eftersom Tove också är politiskt engagerad lägger hon raskt till en ideologisk analys av folkbildningens problematik.

– Det som drabbat folkbildningen är när kommuner av besparings skull tagit bort de fria samlingslokalerna. Studieförbunden har nu svårt att betala de höga hyrorna.

Hon huttlar inte med att hon starkt ogillar detta förhållande.

Det är en väldig rusch i ABF-huset på Sveavägen. Där tycks ständigt pågå föredrag och debatter dagarna och kvällarna i ända.

Huset är fyllt med folk på väg till och ifrån de många olika evenemangen. ABF i Stockholm har blivit ett alternativt universitet för främst äldre. Är det avsiktligt? undrar jag.

– Nej, vi är inget universitet, säger hon – snarare stockholmarnas ”bildningsskaffer”. Och du ska vet, också yngre hittar hit. Det ser vi i statistiken över våra kurser, studiecirklar, föreläsningar, komvux.

Hon anser att det finns en återväxt. ABF:s offentliga föreläsningar drar mycket folk medan studiecirkelverksamheten dess värre krymper.

Tove skriver studieprogram och programblad, fixar annonser och arbetar med det mesta och förefaller ständigt närvarande i huset – på kvällarna kan hon ses sälja biljetter utanför någon av de många föreläsningssalarna. Reglerade arbetstider och folkbildning tycks inte gå ihop. För en sann ABF-are finns ingen boskillnad mellan jobb och ideellt arbete. Och som sagt: Tove älskar folkbildning!

Som minnebergare funderar jag över om hon kan tänka sig ett samarbete mellan ABF och våra föreningar i närområdet.

Hon befarar att Minneberg kanske ligger för avigt till för en större publik, men hon har tankar på att ABF kan organisera repriser av vissa föredrag och debatter i Alviks medborgarhus.

– Men hur ska det finansieras, har du någon idé? fortsätter hon uppförande.

Tove Bergquist far var poeten Stig Carlsson, känd bland annat som redaktör för tidskriften Lyrikvännen, och hennes ”styvfar” var vissångaren och kompositören Broder Tor Bergner. En del av sin kultursyn har hon säkerligen fått från dem, båda färgstarka kulturpersonligheter.

– Intresset för litteratur, konst och musik har jag fått med modersmjölken. Jag växte ju upp i ett

konstnärshem med massor med böcker. När pappa gick bort 1971 – jag var då 24 – var Tor redan en god vän i familjen. Sen blev han sambo med min mamma Maj-Brit.

I denne skrivares ungdom på landet var klassiska folkbildare som upptäcksresande Sten Bergman och vildmarksförfattaren Albert Viksten idoler som folk gick man ur huse för att lyssna till. Vilken folkbildare beundrar Tove mest?

Svaret kommer prompt.

– Bengt Göransson, den gamle kulturministern, han är en suverän folkbildare! Bengt är alltid lika glad och förbannad. Han hjälper oss på ABF helt ideellt med kontakter, föreläsningar och som debattledare. Han är otroligt kunnig, har ett fantastiskt minne och pratar med alla och är trevlig.

Bengt Göransson gillar kluriga rubriker till sina föredrag. När han senaste gästade Minneberg talade han över ämnet ”Jesus och bakmaskinen”. Vad handlade detta om? Jo, han ville som demokratiutredare diskutera tankar om demokrati och ”onödiga medborgare”. Sådant tal kan också locka folkbildningssugna.

När Tove Bergquist inte sliter för ABF vistas hon gärna i Rusgården i södra Dalarna, i ett rött litet hus med vita knutar vid en sjö. Där bär hon vatten, hämtar in ved, som hennes ”delsbo” Kent huggit, och eldar i spisen.

Annars ägnar hon sig åt dottern Malin, barnbarnen Emil och Johanna samt ömmar för huskatten Sudden, 14 år, en bildad gammal katt som gärna stryker sig mot mattes bokhyllor. Under vinterhalvåret nöjer han sig med att vädra pälsen på balkongen – den andra halvan tillbringar han i Rusgården där ”stadskatten” imponerar på dalfolket med att fånga möss, även runt grannstugorna.

Bort med Brommaflyget!

Birgit Lidman gillar Konsumbutiken i Minneberg. Hon ogillar bullriga "tankbilar" ovan huvudet. Det finns människor i Minneberg som fruktar att ett plan på väg till Bromma flygfält ska landa i vardagsrummet.

En sak kan Birgit Lidman aldrig tänka sig göra: att ta flyget från Bromma. – Aldrig i livet!

Birgit blir arg vid blotta tanken. Längre har hon förargat sig på sitt parti och på landsfader Persson och hans hov som gärna tar limousin eller säpobil ut till Bromma flygfält och sedan sätter sig i flygmaskinerna som stryker över hustaken i Minneberg, där hon bor. Ty Birgit är en av de aktivaste i aktionsgruppen mot flygplats på Bromma.

– Vi behöver inga "tankbilar" över våra huvuden! Flygplatsen behövs egentligen inte, säger Birgit Lidman kärvt, Arlanda klarar av det flyget.

Det är jättesvårt, anser hon, när Kungen och Göran Persson av bekvämlighetsskäl vill ha Bromma kvar för sina resor. Aktionsgruppen hoppas ändå på en flytt före 2011, men risken är att den inte sker ens då. Luftfartsverket betalar nu en krona per år till Stockholms stad för marken till flygplatsen. Fast marken behövs för stockholmarna att bygga behövliga bostäder på och många talar långtansfullt om omfattande byggnation där. Medan motståndarna varnar för ökade trafikköer och social oro med en ny stor stadsdel på flygfältet.

Som minnebergare är Birgit irriterad på stadens svek. Förutsättningarna för att få bygga

bostäder i Minneberg på 80-talet var ju att flygtrafiken på Bromma lades ned. Löfte gavs och området blev också bebyggt, liksom. Men med skiftande majoriteter i Stadshuset har löftet och kravet på nedläggning av flygplatsen lagts på hyllan någonstans djupt i ett hörn i det politiska pärmbararlandskapet.

Det är likväl konstigt att många stockholmare – även brommabor – finner det så positivt att ha kvar flygtrafiken i Bromma, med tanke på att man kan färdas snabbare med expresståget från Centralen till Arlanda än med att sitta i tröga bilköer på Tranebergsbron och Ulvsundaleden. Restiden blir ganska likvärdig. Näringslivsdirektörernas och de politiska potentaternas behov av ett närflyg i Bromma liknar mest en illusion.

Det är följaktligen inte alls konstigt att Birgit Lidman och andra flygplatsbekämpare i vårt område är ilska.

Du ser riktigt arg ut, konstaterar jag en dag när vi möts på skogsvägen genom Margretelund och ett tungt passagerarplan dånar så tätt över träden att den skrämmer den energiske hackspetten att fly in i ett snår där redan en ängslig koltrast sitter och trycker.

– Jo, jag kan bli väldigt arg, jag har nämligen både finskt blod och lappblod i mej.

Men jag ger väl ett snällt intryck? Fast egentligen är jag inte så snäll, säger hon och skrattar.

Argast blir hon på orättvisor i samhället, och värst är det när barn far illa, särskilt när man börjar tala om ”fattigbarn” igen. Hon har ett långt liv som lärare och skall snart pensionera sig som lågstadielärare på Eiraskolan på Kungsholmen. Barnfrågorna är således också en hjärtesak. Självt har hon två egna barn och två barnbarn.

Birgit Lidman har ett rödglödgat politiskt engagemang grundat hos sitt proletära ursprung i Norrbotten. I nio år ledde hon den lokala socialdemokratiska föreningen i Minneberg-Traneberg, och hon är fortfarande ledamot av styrelsen. Hon har bland annat suttit i stadsdelsnämnden och kyrkofullmäktige i Västerled. Hon har suttit i socialnämnden och i tillståndsdelegerade – och som absolutist delat ut sprittillstånd till krogar! Dock är hon absolut ingen festförstörare i glada vänners lag, utan tillåter omgivningen att njuta av sitt vin och sin snaps bara hon får hållas med sitt mineralvatten eller hallonbrus.

Hon vill gärna fortsätta med politiken även om hon kommer att tillbringa halva året på sin älskade paradisö Ulvön i Höga Kusten. Vid förra valet var hon den mest kryssade kandidaten i sin s-förening. Helst vill hon sitta i socialtjänstnämnden.

– Jag tror jag kan göra ett bra arbete där. Jag satt också i den nämnden åren 1992-97.

Efter 40 år i storstaden och med hela sitt yrkesliv här har hon faktiskt blivit stockholmare.

Trots det ser hon sig fortfarande som en ”lantis”. I likhet med denne skrivare kan han utropa: ”Stockholmare blir jag aldrig!”

Hon viker inte en tum från uppfattningen att hela Sverige måste få leva.

– Vi ska också ha andra människor i landet som tillåts leva med andra värden i livet än de i storstaden. Vi kan inte koncentrera hela landets befolkning till Stockholm, betonar hon.

Birgit kom hit till huvudstaden därför att Kärleken fanns här. Barnen bor nu här, och då har hon också blivit kvar.

– Mitt sociala liv finns i Stockholm. Men jag följer noga med vad som händer i Norrland, särskilt i Norrbotten och Gällivare. Jag tycker till exempel att det är bra med Bottniabanan. Jag tror på spårbunden trafik.

Birgit har bott länge i Minneberg och har funderingar om hur Bromma blivit en stadsdel för nästan enbart rika och ”vita”. Minneberg håller nog också på att omvandlas, befarar hon.

– Jag upplever att själen och gemenskapen från tiden då området byggdes kan vara på väg bort. Kanske beror det på att människorna som flyttar in här nu har andra idéer och tankar om sitt boende. Gemenskapen finns kvar inom exempelvis sosseföreningen, men inte på samma sätt i bostadsrättsföreningen.

Hon säger sig minnas med saknad adventskaffet med grannarna i varje tvättstuga i Tranan.
– Sådant har upphört, vad jag vet.

Hustomten i Svartvik

Birger Eberhag - hustomte i Svartvik.

Varje dag kan vi se honom, den plirande hustomten i Svartvik, som strosar runt i vårt bostadsområde med näsan i vädret och blicken vänd mot takåsarna. Han ser hur snön ligger vit och droppar från taken – då är tomten Birger Eberhag vaken.

Han håller koll på våra hus. Jag möter honom på vändplanen vid vår stickgata. Snabbt har han varit framme och satt upp varningsband vid parkeringsplatserna. Det kan ju falla ner isbumlingar från taken och skada bilarna, förklarar Birger.

En dag ringer han på och säger att en hantverkare ska komma och tätta fogarna mellan byggelementen. Av bara farten tar han sig en titt på balkongen. Vi målar om golvet på samma gång, bestämmer han. Snart är det gjort.

I likhet med parhästen Lennart Högzell, länge ordförande i Svartviks bostadsrättsförening, har

Birger Eberhag inställningen att man inte bara ska prata utan att det också ska hända någonting.

I Svartvik har byggnadsingenjören Birger varit hustomte sedan han flyttade in i sin tvåa byggåret 1986. Men han var redan 1984 när fabriksområdet i Minneberg sanerades och arbetade under byggtiden som byggleddare och kontrollant. I den funktionen anställdes han av HSB Riksförbund 1969, och han deltog i många av de stora HSB-byggena runt om i Stockholm: jättejobbet i Brandbergen med 3800 lägenheter, Kista, Kungsängen, Tullinge, Reimersholme, Jarlaberg och Minneberg.

– Jag tyckte Minneberg var finaste området, och eftersom jag stått länge i bostadskön fick jag min chans och flyttade från villan i Huddinge.

På 90-talet lockades han av en engagerad kamrat att gå med i Svartviks styrelse, i byggruppen, och där har Birger blivit en institution som byggansvarig.

Birger Eberhag trivs med att vara hustomte i Svartvik. Han har fyllt 79, men är kry och pigg och har springet kvar i benen när han gör sina raska inspektioner varje dag.

– Jag får motion när jag gör mina rundor och förenar nytta med nöje.

Föreningen har en periodisk underhållsplan, som tätning av byggfogar, byte av takbeläggning och taktännor, upprustning av tvättstugor och hissar, kontroll av vattenskador, målning och mycket annat. På senare tid har byggts ett tjugotal entrétak, om några år är det dags att måla om fasaderna.

Han har ett snärj, hustomten.

– Allt tar sin tid, inte minst upphandlingar, så att man har mer att göra än vad folk egentligen tänker på, tror Birger.

Han har arvode fast mycket är ju ideellt pensionsarbete.

I framtiden måste nog en underhållsansvarig anställas på deltid i samråd med förvaltningen.

Har det hänt några katastrofer? undrar jag sensationslystet.

– Nej, föreningen har haft god framförhållning, och bra ekonomi tack vare en mycket duktig ledning, svarar Birger. I Minneberg bor hyggliga människor som håller ordning. För all del, det händer att en del boende sätter in icke godkända köksfläktar som vållar problem. Står det cyklar i trappuppgångarna, som hindrar städningen, eller eldfarliga tidningskassar på vindarna, då kommer hustomten och säger till. Men barnvagnar brukar han låta vara i fred.

Birger påstår att han aldrig blivit kallad ”polis” eller råkat ut för arga reaktioner.

– Jag har inte blivit osams med någon boende här. Jag tror jag har lätt att ta folk och brukar lyssna och svara på också omöjliga frågor som var man köper nya persiennsnören. Folk måste få prata av sig, sedan kan man säga hur det ska vara!

Birger Eberhag skrattar. Hur länge ska han tomta här i Svartvik?

– Vi får se, säger han mystiskt. Jag är extremt intresserat av allt underhåll. Efter 40 år i yrket sitter det i ryggmärgen att titta på allt.

Han gillar lugnet i Minneberg, pubaftnarna i Badviken och närheten till stan. Området är välbyggt, anser han. Det tar en stund innan han kommer på något negativt. Jo, ventilationen i husen borde förbättras. Det har han kämpat för. Han rekommenderar byte varje år av ventilationsfilter (”Fräsch-80”) ovanför fönstren. Och det var tråkigt att en förening sade nej till att bygga ut parkeringshuset P2 (Hagen) med 70 välbehövliga p-platser. Att borra in en bilparkering i berget blir alldeles för dyrt.

När Birger inte håller kollen i Minneberg tomtar han med sin särbo i stugan på Gålö. Där har han en båt, tidigare paddlade han kanot, och i Medelpad har han som gammal norrlänning ett härbre. Där gillar han också att tomta.

Också när luftballonger flyger över taken är hustomten vaken. Fast idag tvingar Brommaflyget ballongerna att söka sig andra rutter - och landningsplatser.

Mannen som inte kan sluta

Ständigt ser vi honom rusa runt i området med papper i händerna. Kanske inte lika titt och tätt som tidigare, men slutat det har han inte. För sluta kan inte Arne Nygren, Minnebergs största eldsjäl och organisatör, trots att han fyllt 80 år och har rätt att växla ned. Men det tycks vara full rulle ändå.

Jo, han påstår sig ha av sagt sig sina förtroendeuppdrag, i varje fall de allra flesta, i s- och HSB-rörelsen. När jag nu ser Arne streta omkring och sätta upp affischklappar för PRO Traneberg med stolta rubriker som ”Nu är vi redan 100 nya medlemmar – vem blir den tusende?” kan jag ibland inte låta bli att fråga honom lite retstickigt: Inte kan du väl lägga av?

Det är inte lätt att hejda Arne i stegen, men på den här frågan kan man få ett frustande svar. Han har ändå varit rik(s)dagsman i 18 år. Där skrev han 85 egna motioner, 9 interpellationer, 22 frågor och 84 anföranden. I 60 år har han varit samhällsarbetare med lång meritlista. – Men nu ska jag skriva min fjärde bok, om bland annat min tidningstid i Västerbotten, innan jag blir helt gaggig. Fast det är klart, helt upphör jag väl inte. I alla fall lovar jag sälja lotter!

Det sista yttrandet tarvar sin förklaring för dem som inte drabbats av stadsdelens mest energiska och framgångsrika lottförsäljare. Arne

Arne Nygren gillar Västerbottenost med tunnbröd. Han ogillar förfuskandet av stadsdelsreformens när-demokrati och folk som ljuger och snor sig. Här dansar han på glad fest i Badviken med minnebergaren Birgit Ohnslätt.

Nygren är så att säga notorisk vid varje större arrangemang i Minneberg, det kan vara festivaler, loppmarknader, offentliga eller slutna möten i regi av Minnebergs socialdemokratiska förening – som han självklart var med om att starta när bostadsområdet var nytt.

Inte nog med att Arne svingar runt med sina lottringar och uppmanar menigheten med sin tor-dönsröst att köpa både en och två och tio lotter. Ofta har han också själv fixat vinsterna. Längre var det fina priser med kryssningar med finlandsbåtarna, ty Arne Nygren har ett stort kontaktnät efter sina många år inom politiken och han vet hur man drar i tåtarna; även till högvinsterna.

När Arne Nygren klev ur styrelserna för s-föreningen och bostadsrättsföreningen – och kanske ytterligare några – fick han abstinens. En boren organisatör kan naturligtvis inte helt sluta upp med att organisera. Så han tog tag i Tranebergs slokande PRO-förening och ryckte upp den med sin sedvanliga beslutsamhet. Han startade en våldsamt medlemsvärkning. Ingen pensionär över 60 går säker i området. Alla ska med i föreningen, anser Arne, som lockar med många sorters program från boulespel i parken och bridge till vårens sillunch i Badviken. För att inte tala om vilka bra livförsäkringar man kan ta som PRO-medlem!

Som gammal folkrörelseman älskar Arne Nygren studiecirklar. Själv har han varit ledare för ett stort antal i vårt bostadsområde. Med ålderns rätt har han fått ett djupnande intresse för släktforskning och Minnebergs historia. Ur verksamheten i de historiska studiecirkelarna har en text om Minnebergs historia vuxit fram för den jubileumsskrift du nu håller i handen. Arne har antecknat, forskat, plockat och kompulerat ur befintliga källor, intervjuat gamla minnebergare med minnen från industritiden i området. Tidningsboken får vänta ett slag.

Hur hamnade västerbottningen Arne Nygren från Vännäsby och Umeå, och hans hustru Gun, livsledsagerskan på många möten, i just Minneberg?

– När Minneberg var nybyggt 1986 blev jag chef för statliga gruvmyndigheten, berättar Arne.

Då bodde han i Umeå och i en riksdagslägenhet i Stockholm.

– Jag pendlade varje helg i 16 år mellan Stockholm och mitt hem. En HSB-direktör i Umeå erbjöd mig bostad i Minneberg, det handlade om en mottjänst och utbyte. Jag hade länge stått i HSB-kön i Umeå. Tidningen Expressen slog då till med två helsidor: ”Känd riksdagsman gick förbi 70 000 i bostadskön!” Jag var mycket nöjd med ordet ”känd”, skrattar Arne.

Denne skrivare minns händelsen väl – jag var journalist på Expressen vid den tiden – eftersom tidningens bostadsreporter försökte övertala mig som nyinflyttad minnebergare att gå runt i husen och kolla vilka sossepampar som flyttat in i det nya fina HSB-området. ”Sossarnas gräddhylla”, som reportern kallade det. Naturligtvis ställde jag inte upp – det jobbet fick hon göra själv i så fall – dessutom har jag aldrig varit särskilt bra på att skilja sossepampar från andra pampar, så att säga.

Arne Nygren har inget emot att benämnas ”gråsosse”. Han menar att han är riskdagsmannen som blev en gräsrot när han flyttade till Minneberg.

– Jo, numera är jag en gråsosse och gräsrot. Men en gång var jag rebell och vägrade att skjuta med vapen i lumpen. Vi gråsossar är en väldigt stor grupp. Av dom som kommer på våra möten är nog fler grå än socialister numera.

Arne var alltså journalist på Västerbottens Folkblad och slutade där som facklig-politisk redaktör. Men i dag sitter inga journalister som riksdagsmän. Arne Nygren berättar att på hans tid fanns ett tjugotal journalister på riksdagsbänkarna.

- Pressen var mycket mer politiserad förr. Jag minns att man borde vara minst SSU-are för att få plats på en s-tidning. Så är det inte längre, som synes.

Nej, knappast. Men så är också den borgerliga dominansen i medielandskapet överväldi-

gande, vilket ursosser som Arne Nygren givetvis beklagar, fast rörelsen får skylla sig själv så uselt som den skött sina egna dagstidningar, vilka flertalet är nedlagda i dag.

I stället har han tagit saken i egna händer och startat en liten tidning i Minneberg.

– Jag minns att vår tidning *Brospannet* – det var för övrigt Anita Furehed som hittade på namnet – diskuterades vid mitt första möte. Så jag blev redaktör och skrev mitt första nummer av tidningen på skrivmaskin och stencilerade ut upplagan. Sedan gjorde jag 30 nummer, innan en viss redaktör med tvekan tog över.

Han har också gett ut 26 nummer av HSB-tidningen *8:an Väst på stan*, liksom att Minnebergsfestivalen är hans idé.

Efter sin pensionering blev således Arne Nygren en drivande motor i föreningslivet i Minneberg. Det fanns redan en s-förening här och han blev snabbt engagerad. Inte kunde han lägga av partiknoget.

– Du är tokig! Så länge jag orkar och är klar i skallen kan jag inte sluta med att vara den där ”gubben som springer med papper” här i området.

Han trivs med ideellt arbete, men är rädd för att han kanske tillhör en utdöende sort.

Alltsedan SSU-tiden i Vännäs har han alltid haft folkliga saker på gång: korpstafett, festarrangemang med kända artister, familjefester i Folkets hus och liknande. Över allt där han varit inblandad har det varit bra ekonomi. Kanske hade han kunnat bli nöjesimpresario, tror han.

Det hade säkert blivit en bra impresario eller manager av Arne Nygren. Men hans livsuppgift har blivit att verka som politisk pådrivare. I den egenskapen hör han till de unika. Han är dock som andra veteraner bekymrade över att många unga människor struntar i partipolitiken. Få är med i politiska föreningar i dag.

– Det är ett bekymmer för alla partier. Här behövs mycket av förnyelse. Men då och då får vi en ny yngre medlem i vår förening. Det är roligt. Jag tror vi har för många ärenden på menyn. Unga vill helst diskutera ett ämne i taget.

- Ett annat problem är att nya politiker blir karriärister. Jag menar att det behövs både yrkeserfarenhet och idealitet i det politiska arbetet. För än finns det mycket som är ogjort i samhället. Ujujuj!

Arne Nygren tycks inte ha hindrats i sin karriär av att hans utbildning bara är sexårig folkskola och Brunnsvik. Han medger att det dock varit jobbigt att förlita sig enbart på folkbildningen och livets skola.

- På Folkbladet sa redaktören att jag inte kunde bli journalist om jag inte lärde mig "presens". Så jag pluggade in "presens" och alla andra tempus - och se, jag skriver i alla fall!

Småningom blev Arne chef - han ogillar titeln generaldirektör - för statens gruvor. I dag har staten sålt ut sina flesta gruvtillgångar. Vad tycker då den gamle direktören om detta?

- Det är åt helvete, staten har i stort sett gett bort gruvorna till privata ägare. Det som ligger under jorden anser jag samhället ska ha styrning på, säger Arne bistert.

Arne blev aldrig minister trots att han satt i partistyrelsen, i rörelsens innersta krets. Han var ändå tippad några gånger att få en taburet.

Arne Nygren - stor organisatör i Minneberg.

-Nänä, där var de formella bristerna i utbildningen ett handikapp. Plus en del annat, medger han förbluffande ödmjukt.

Han kan också gå med på att hans politiska roll varit - och är fortfarande i hög grad - mera organisatörens än agitatorns och ideologens.

- Jo, jag är framför allt en praktisk politiker och har förblivit en partiarbetare. Jag är gråsossen som aldrig överger min ledfyr. Med det menar jag att man ska förändra och inte bara förvalta samhället.

När folk talar om Minneberg som ett typiskt "sossenäste" eller folkrörelserevir påpekar Arne att det i riksdagsvalen aldrig varit mer än cirka 30 procent som röstat rött här.

- Bromma är definitivt inget utpräglat s-område. Och ingalunda är Minneberg ett "rött näste" eller "rörelsens gräddfil". Med de stigande priserna på bostadsrätterna i Minneberg har köpstarka människor flyttat hit.

Kanske har det blivit "borgerligare" i Minneberg med åren, funderar han, trots att s-föreningen med sina drygt hundra medlemmar är mycket aktiv och en av de större i arbetarekommunen.

- Nu flyttar många äldre från sina fina villor i Äppelviken och Nockeby till lägenheter i Minneberg. Och det är inte ofta "vårt folk". Det är över huvud taget ett jäkla problem, säger Arne med hetta, med ett område där unga inte har råd att bo.

Det är omöjligt att inte komma in på politik när man pratar med Arne Nygren. Han är på många sätt och vis vad man kallar ett "politiskt djur". Men han har också okända talanger. Jag säger att jag har sett teckningar av honom. Ville han blir konstnär? Arne slår bort frågan.

- Fantasier! Men jag kunde ha blivit präst. Jag var inbjuden till ett frälsismöte i Vännäs, men det var dåligt sparkföre. När jag kom fram var porten stängd - och Frälsis gick miste om en förkunnare!

Präst eller politiker - livet är ett lotteri om än på sparkstötting.

Den skrattande politikern

Lasse står över de flesta av oss. Inte konstigt när han mäter över två meter i höjden. Han märks där han går och står, inte minst i Minneberg, där han också sitter på flera stolar. Vilket ska läsas som att Lars Furehed är en person med många förtroendeuppdrag. Och trots att han fyllt de 70 så har varken förtroendet eller uppdragen minskat för honom.

Denne väldige före detta ”byling” – som poliser kallades på slang anno dazumal – är en kämpe; och en slitstark sådan. Han tycks finnas med överallt. Den föreningsbildning finns inte i Minneberg som inte Lars Furehed figurerat i, ofta ihop med parhästen – jag höll på att skriva ardennerhästen – Arne Nygren. De har både grov- och finjobbat för att ge åt bostadsområdet också en social dimension så att Minneberg inte skulle bli bara en ny sovstad. Heder åt sådana ideella entusiaster!

Det går mycket bra att skoja med Lasse, han har gott om humor och skrattar jovialiskt också åt de enklaste skämt, sannolikt därför att han tillika är en av de snällaste karlar som gått i ett par 47-ans doxor. I varje fall har denne skrivare aldrig sett honom arg, knappt upptäckt en irriterad rynka på hans panna. Lasses goda humör är bedövande. När hans temperamentsfulla hustru Anita, med rötter i västerbottniska Överboda - i närheten av Umeå - ibland får utbrott mot omgivningens oräddvisor och makens orubbliga gemytlighet, kan Lasse stilla stormen med sitt mantra: ”Lugn, lugn lilla gumman...”

Fast en man som vistats i politiken under nästan hela sitt liv får inte underskattas. Lasse har både en och två rävar bakom öronen. Han är slugare än man tror när man först möter honom. I sitt värv är denne Brommas gladaste politiker en lirande taktiker och fixare som satsar på samarbete och samförstånd. Konfrontation och vass retorik är inte precis hans uttryck. Kanske är han en smula aggressionshämmad vilket kan få en att fundera över hans polismannakarriär. Kunde verkligen denna vänliga själ brotta ner en buse utan att känna medkänsla och solidaritet?

Glad Lars Furehed med sin lika glada efterträdare som ordförande i s-föreningen, Inger Edvardsson. Lasse gillar samhörigheten i Minneberg – han känner nästan alla – och att ha naturen inpå knutarna. Han ogillar höga andelsvärden som snart bara tillåter rika att flytta hit.

Jodå, Lasse har varit i hetluften som ”snut”. – Nog har jag sett otäckheter, säger han plötsligt allvarlig. I 17 år arbetade Lars Furehed som polis, från fotpatrullerande till utredare på Krims våldshotel i Stockholm. Därefter lade han ifrån sig polisbrickan och blev chef för reklamobjekt i landet hos Arebolagen.

– Jag kan kvalitetsbedöma alla Sveriges stads- hotell, skrattar han mångtydigt. Han kan säkert också bedöma kvalitén på finlandsbåtarna med vilka han gärna gör kryssningsresor när han inte drar upp till stugan i Söderfors.

Polisen blev alltså politiker. Lars Furehed tycker inte att det var ett så stort bytesnummer.

– Jag gick ju med i partiet 1948 i min födelseort Söderfors bruk i Norduppland. Jag blev ordförande i s-föreningen där och mer aktiv när vi flyttade till Tyresö på 60-talet. Sedan blev jag ordförande i Spånga dit vi därefter flyttade, och partiombudsman i nio år på 70-talet. I Stockholms kommunfullmäktige har jag suttit som ledamot i 15 år, sedan 1991...

Puh! Och det kommer fler uppdrag.

– Jag satt ordförande i Västerleds stadsdelsnämnd 1997-98, sedan lade våra borgerliga motståndare olyckligtvis ned nämnden. Västerled räknar 28 000 invånare. Bromma har omkring 60 000, som en mellanstor svensk stad. Detta är för stort för att skapa närkontakt med människorna.

Men efter det överraskande kommunvalet 2002 tog Lars Furehed på nytt plats i den nya större Bromma stadsdelsnämnd. Lasse tycker följaktligen att stadsdelsnämnder är en bra demokratireform, därigenom kommer besluten närmare medborgarna som får en faktisk möjlighet att föra fram sina synpunkter.

Vad har då det politiska slitet givit honom personligen, undrar jag lätt utmattad.

– Gemenskapen, svarar Lasse direkt. Gemenskapen med människor, partifolk och kamrater, inte bara när man gått i första majtågen.

Dock medger han att familjen och fritiden förstås fått sitta emellan och kanske blivit lidande av alla hans uppdrag.

– Men jag ser det som positivt att jag fått arbeta med mitt stora intresse, som en profession så att säga. Han skrattar stort.

I likhet med kamraten Arne Nygren är han inte en person som kastar in handduken i första taget eller som kan förmå sig att sluta. En föreningsmänniska utan sina föreningar är en halv människa.

– En avlösning borde väl komma, säger han dröjande, men jag har nu engagemang i PRO, HSB och NTF. Kanske också i några fler förkortningar. Lasse skrattar. Han saknar inte jobb och uppdrag, förklarar han.

– Fast jag är ju i dag pensionär och ”senior-konsult”!

I Minneberg-Tranebergs s-förenings har han dock överlämnat ordförandeklubban eller stafett-pinnen till biträdande rektorn och fritidspolitikern Inger Edvardsson – också en person som syns på Svartviksslingan.

För säkerhets skull (!) har Lasse stannat kvar som vice ordförande i den förening han var med och bildade 1986.

På årsmötesfesten hyllades han med en visa, på melodin *Det var en gång en båtsman*, vars slutkläm lyder:

*Ja, Lasse är finurlig, en riktig krumelur, ha-ha!
Han fixa sin Anita från Norrland, vilken tur!
Nä, ingen rubbar honom en Hulk från Söderfors,
så klart här ifrån klubben vi säger tack, förstås!*

Lars Furehed slåss gärna för de lokala frågorna i Bromma. Han deltog i den framgångsrika kampen för att den anrika Tranebergsängen inte skulle bebyggas. Framför allt är han nu engagerad i äldrevården.

– I Bromma saknas särskilt boende för äldre. Där måste vi satsa mera, det känner jag starkt för. Många gamla kan i dag inte ta sig ut från sina bostäder för att det inte finns plats åt dem i servicehus.

Här i Minneberg har vi sett honom stå och kolla med en radar, som vid den värsta trafikkontroll, att de bilburna minnebergarna håller den ålagda hastigheten genom området, 30 km i timmen. Med en suck konstaterar han att var tredje boende kör för fort.

Han har också suttit i brottsförebyggande rådet i Bromma och kan meddela att Minneberg haft knappt några inbrott de senaste åren.

- Och vi ser knappast något klotter heller här i området.

Lasse finns med i det mesta som berör bostadsområdet som ordförande i samfälligheten. Klart han utnämns till ”jubileumsgeneral” när i nådens år 2005 Minneberg nu firar sitt 20-årsjubileum.

Hans gamla polishjärta klappar för Minneberg, inget tvivel om saken.

Som om vi kom från samma by

Birgitta Breile älskar sin sportbil, rockmusik med Elvis och att bo i Minneberg. Hit har hon flyttat som pensionär i en växande skara från Västerled.

En ny flyttström har blivit allt synligare de senaste åren i Minneberg. Det är villaägare i Västerort som blivit pensionärer och då säljer sina fina hus och köper en bostadsrätt i Minneberg. En av dem är Birgitta Breile, som flyttade hit sommaren 2002.

– Jag är född i Äppelviken, varit gift i Smedslätten i 38 år och är nu änka i Minneberg. Jag måste bo i den här stadsdelen och då fanns det bara ett ställe: Minneberg. Skräcken vore att hamna på Östermalm!

Birgitta Breile berättar glatt och rättfram. Som nyligen pensionerad chef för visningsenheten i Stadshuset är hon van att formulera sig. I tjugo år säger hon sig ha fungerat som ”toastmaster” vid många evenemang och har visat stadens pärla för ett otal besökare från hela världen. Hon har också varit värdinna vid nitton Nobelfester och pratat inför ett par tusen gäster i Blå hallen. Inte undra på att förre ”regeringschefen” i Stadshuset, Mats Hulth, gav henne uppdraget att sälja Stockholms stads kunnande utomlands.

– Jag har rest jorden runt och sålt Stockholm, till exempel informerat om stadens vattenrening. Tolv gånger har jag besökt Japan, jag kan påstå att jag blivit nischad på japaner som velat lära sig svensk äldreomsorg och hur vi tar hand om våra utvecklingsstörda.

Ännu är Birgitta Breile aktiv i Stadshuset. När jag träffar henne i hennes mycket prydliga lägenhet har hon just föreläst för tjugo koreaner om Kista Science City.

– Ja, jag älskar att ha fint och pryddigt omkring mig, men jag avskyr att laga mat. Det blir mest spaghetti hemma. Jag är asocial när det gäller mat, så det är ingen god idé att bjuda mig på fina middagar.

Vi minnebergsbor kan lätt höra när Birgitta är på ingång till området när hon kommer fräsande i sin uppvarvade svarta sportbil med rockmusik på hög volym i högtalarna. Hon älskar sin lilla sportbil och gillar att köra fort.

– Och jag älskar att lyssna på Elvis Presley!

Ur bilen kliver en raffig dam på höga klackar. Kanske kommer hon direkt från Svea hovrätt där hon sitter nämndeman. Tidigare var hon nämndeman i tingsrätten i 12 år. Det är inget tråkigt uppdrag, tycker hon.

– Tvärtom. Jag känner att jag kan göra nytta. I Stadshuset har jag mest sett festivitas, i domstolarna möter jag livets otrevligheter.

Politiken har också kommit in i Birgitta Breiles liv. I det borgerliga föräldrahemmet talades det inte mycket politik, men vid valen var det naturligtvis högerpartiet som gällde. Hon gifte sig med bankmannen Åke och fick två döttrar – den ena bor nu också i Minneberg.

– Jag hade utbildat mig till ingenjör i kemi, jag har ingenjöreringen kvar, men ligger lågt med detta numera, skrattar Birgitta. Men faktiskt hade jag en tid en forskartjänst vid Karolinska. När barnen kom ville jag vara hemma.

Birgitta blev dock snart aktiv i föräldraföreningen och startade en parklek på Ålstensskolan. – Jag var parktant i tio år, spelade landbandy och bannade barnen när dom var dumma. När jag fick kritik för att jag var hemmafru och bara parktant ilskande jag till och gick in i politiken!

Birgitta säger att det med hennes bakgrund föll sig naturligt att ansluta sig till moderaterna. – Du får inte göra mig till en moderatkärring. För det är jag inte. Jag är nog moderat till 60 procent, skrattar hon. Min utgångspunkt eller ledtråd är att varje människa har ansvar för sitt eget liv. Man ska skaffa sig utbildning och om möjligt inte ligga samhället till last. Bidrags-samhället är ingen allmän egendom.

Hon tycker att politiken har svängt fel och anser att moderater och socialdemokrater egentligen borde driva staden ihop. Kanske blir det så till sist, funderar hon.

– Jag har aldrig klagat över höga skatter, men jag ogillar bidragsfusk. När jag säljer Stockholm i Japan kan jag låta som den värsta sosse. Fast jag tycker nog att vi svenskar blivit väldigt bortskämda.

Birgitta Breile har kort sagt inga fritidsproblem. Hon sitter också i Bromma stadsdelsnämnd och är vice ordförande i sociala delegationen. Dessutom är hon styrelsemedlem i Tangens bostadsrättsförening och i HSB Västerort. HSB har hon börjat gilla högt och rent sedan hon flyttat till Minneberg.

– Här finns praktiskt taget allt. Man behöver aldrig vara ensam, här finns exempelvis äldreklubbar. Här har jag lärt mig bostadsjuridik bland annat. Jag har varit med om att fixa pubkvällar. Folk pratar med varann på bussen som om vi kom från samma by. När människorna måste ta till rullatorn finns HSB Omsorg.

Det råder inget tvivel om att Birgitta gillar HSB. – Minneberg är oerhört välbyggt, säger hon entusiastiskt. Här får man känslan att alla boende är rädda om området. Ingen förstörelse, ingen slår sönder gatlyktorna. Det grep tag i mig från början att alla tar ansvar för ”vårt område”. Jag handlar nu i Konsum – det hade jag aldrig gjort tidigare, och min man i himlen tror nog att jag inte är riktigt klok! Men jag tycker vi ska vara rädda om den lilla butiken och vara lojala med Konsum.

Birgitta säger sig ha följt Minneberg länge och sett det nya bostadsområdet växa fram.

– I småskolan i Smedslätten hade jag klasskamrater med föräldrar som arbetade på limfabriken. En av dom, Britt-Marie Fransson, bodde i en av de röda arbetarbostäderna, och henne hälsade jag på. Mitt föräldrahem såg givetvis annorlunda ut. Pappa var jurist och talsskrivare åt försvarsminister Torsten Nilsson. Sedan kom jag att gå i flickskolan i Äppelviken och ta studenten på Högländsskolan. Jag tror det i gymnasiet där inte fanns några elever från gamla arbetarområdet i Minneberg.

Förvisso har klassamhället fått andra strukturer och uttryck, paradoxen är tydlig i Minneberg, medger Birgitta Breile.

– I dag tycker jag det är ett privilegium att få bo i Minneberg.

Jag jobbade på Benmjölsfabriken

- Ungefär här låg min arbetsplats!

Lars-Erik Andersson har minnen från Benmjölsfabriken - men har glömt stanken.

Lars-Erik Andersson hörde till de många ungdomar som längtade ut i världen efter världskrigets avstängning. Han ville se något mer än Blekinge där han växt upp, så han mönstrade på som mässuppassare och sedan maskinelev på fraktbåtar som förde honom både till Nord- och Sydamerika. Men året innan han skulle in i det militära tilläts rekryterna inte längre rutter än till Nordsjön. Det gav inga vyer, tyckte Lasse, och mönstrade av 1949 i huvudstaden och sökte arbete på land. På den vägen kom han till Stockholms Benmjölsfabriks Aktiebolag i Sandviks industriområde. Fabriken kunde också locka med bostad för bostadsbristen var akut efter kriget.

– Bostaden man tilldelades kallades storstilat för ”Folkets hus”, men var närmast ett skjul, minns Lasse när jag talar med honom efter ett möte i Badviken.

Nu är han 75 år men var bara 19 när han anställdes på Sandviks limfabrik som industrin ofta kallades.

Tre man bodde i ett rum och en låg i köket. Men oftast åt grabbarna på ”restaurangen” som fanns i området.

– Det kostade en krona dygnet att bo i ”Folkets hus”, med sängkläder och ved till kakelugnarna. Ganska snart fick han möjlighet att flytta upp till backen vid Ingenjörsvillan där det fanns en arbetarbostad med tio rum, försedd med centralvärme, toalett och dusch.

– Där fick jag ett eget rum. Det var fint.

Fabriken i Sandvik hade grundats av grosshandlare Arthur Du Rietz 1889. Han hade varit i St Petersburg i Ryssland och upptäckt att det var lönsamt att tillverka och sälja lim gjord på ben. Snart vara hela familjen Du Rietz involverad i industrin, med Hjalmar du Rietz som dominerande direktör och disponent i 48 år.

För sin tid var det en modern fabrik med en väldig ångpanna från Bolinders Mekaniska; elektriskt ljus och telefon skaffades 1891. Till moderniteten hörde också att den progressiva familjefirman byggde bostäder åt sina arbetare och tjänstemän.

Benmjölsfabriken var stor med stenhus, hög skorsten och kolgård för koleldningen i pannan. Lasse tror att mellan hundra och 150 personer arbetade i fabriken, i treskift.

I limsalen och vid rensbandet arbetade kvinnorna. De flesta kvinnor var gifta med äldre arbetare i området.

– Så det fanns inte många flickor att ragga här!

I jobbet gällde det för kvinnorna att rensa bort skräp från benprodukterna, horn och klövar måste läggas åt sidan, för av det materialet gjordes ett speciellim. Limmet framställdes i form av kakor eller limpärlor, som kokades i limpannor, och användes bland annat inom träindustrin och möbeltillverkningen, innan de nya syntetiska snabblimmen konkurrerade ut benlimmet på marknaden.

Lasse fick först arbeta i krossen.

– Fast mest jobbade jag med hönsfodertillverkningen. Med nötmjölet från ”Nöten”. Knoget var tungt.

”Nöten” var en stor trumma där det råa köttet på benen nöttes eller skildes av. Produkten blev köttmjöl som var ett halvfabrikat till hönsfoder som sedan slutproducerades på Fors fabriker vid Hammarbyleden.

De krossade benen transporterades upp till vinden där de kokades i bensin – vilket orsakade flera bränder – varefter benen gick till limtillverkningen.

– Jag arbetade också med fettillverkningen och blandade pressade kakor av avfall från en press i källaren – det var nåt svart grejs ur det flytande fett som pressats genom dukar – med hönsfodret så att det blev som ett pulver som vi packade i papperssäcker. ”Forsen” köpte och blandade till slutprodukten och sålde sedan det färdiga kraftfodret, berättar Lasse.

Foderbenmjölet från Sandviks limfabrik vid Ulvsundasjön i Bromma socken var efterfrågat och fick guldmedalj på Stockholmsutställningen redan 1897. Benfettet man utvann exporterades bland annat till Belgien. Det användes t ex vid tvål- och ljustillverkning. Barnängen och Liljeholmen var stora kunder.

Efter en arbetarstrejk revolutionsåret 1918 fick arbetarna lite mer att säga till om i fabriken

och den patriarkaliska andan upphörde. Äldre arbetare kunde senare vittna om den ”familjära atmosfären” och människorna i Tangen, Svartvik och Sandvik tycktes trivas med den ganska isolerade tillvaron i bruksmiljön. En tradition blev de gemensamma midsommarfesterna.

Lars-Erik Andersson vill minnas att direktören under hans tid hette Gustaf Eckerbom och bodde i villa i Ålsten, att ingenjören hette Wennerström och bodde i ingenjörsvillan (Gula villan) i Margretelund och att disponenten bodde i direktörsvillan och körde en stor röd Hudson.

Men framför allt minns han att kamratskapet var fint på Benmjölsfabriken, att verkmästaren Karlsson var en bra karl och att han blev väl omhändertagen av en äldre arbetare som gick under namnet ”Essinge-Pelle”.

– Det var inga större problem med arbetsplatsen. Många danskar jobbade och bodde här också. De var kvar sedan kriget och förklarade att de skulle stanna och ”jobba ihop till kostymen” innan dom for tillbaka hem.

Men betalningen var skral, ackordet var ungefär 150 kronor i veckan.

På fritiden drog de yngre oftast in till stan, gick på bio eller satt på kaféer. Någon dansman har Lasse aldrig varit så t ex jazzpalatset Nalen frekventerade han inte.

– Jag hade ju varit till sjöss den tiden man lärde sig dansa, är hans förklaring.

Lyckan hittade han ändå i Minneberg. I Konsumbutiken, som på 40-talet var belägen nära Badviken, fann han sin flicka, Alice, som arbetade där som biträde.

– Vi började kila stadigt som det heter, berättar Lasse. Så blev Alice med barn och vi fick gå till kungs för att få dispens att gifta oss.

Nu var det 1950 och paret bosatte sig i unga fruns etta på Vidängsvägen. De fick ytterligare ett barn och 1958 flyttade familjen till Stockholmshem på Höglintsvägen.

– Där bor jag och frugan fortfarande kvar.

Men hur var det nu med den beryktade stanken från limfabriken?

Det är klart att det luktade för jävligt, säger Lasse. Hur fan kan du jobba där? undrade kompisarna. Men på något vis blev man immun mot lukten, den kom på något sätt att ingå i tillvaron. Lars-Erik Andersson skrattar åt frågan.

Han var också med om att hämta råvaran med lastbil till fabriken. Benen kom i öppna godsvagnar från slakterier i norra Sverige och lastades av på Lövsta station eller i Västberga.

– Benen kunde då vara helt ruttna och gröna. Vi fick arbeta med vanliga skyfflar, det var bara att skotta på! Men man vande sig vid äcklet. När jag kom hem kunde frugan säga: ”Det luktar surt om dej”. Klart att lukten satt kvar i kläderna. Särskilt på sommaren satt lukten i trots att vi hade bra duschmöjligheter.

Men fanns det inte yrkesfaror, infektionsrisker från bakterier och annat, undrar jag ängsligt.

– Vi brydde oss inte om några bakterier, svarar Lasse kärvt. Vi visste nog inte vad det var för något. Fast ibland kunde vi skära oss på vassa revben och måste då åka in till St Eriks sjukhus och få en spruta i baken. Det var stora, grova nålar, erinrar han sig.

Arbetarna kunde också ha provisoriska skydd av papper.

– Jag hade faktiskt en gummimask med bomull i under hönsfodertillverkningen för att skydda lungorna mot dammet.

Men några allvarliga olyckor kommer han inte ihåg.

Benmjölsfabriken i Sandvik.

Lars-Erik Andersson arbetade på Benmjölsfabriken under ett år och åtta månader.

Arbetet vid Benmjölsfabriken upphörde naturligt när han åkte in i lumpen på Skeppsholmen. Där fick han tjänstgöra som så kallad oberoende motoreldare och vanlig eldare. Efter det han muckat blev det byggsvängen.

– En äldre kamrat förklarade att det var bättre betalt på byggena så jag började som betongarbetare. Jobbet var för all del mycket tyngre än på limfabriken. Men sedan dess har jag varit byggnadsarbetare, fram till pensioneringen.

I dag tycker Lasse att tiden på limfabriken var en rolig och intressant erfarenhet. Under första åren på byggen i Stockholm kunde han återse några av danskarna från Benmjölsfabriken – och i Blackeberg bor fabriken lastbilschaufför Bosse Larsson som han ibland kan stöta ihop med i tunnelbanan.

– Annars är jag nog snart den enda kvar i livet som jobbat på Benmjölsfabriken.

I slutet på 30-talet började tranebergarna och stockholmarna reagera mot stanken från Benmjölsfabriken och limtillverkningen. Bränt ben luktar illa. De många råttorna i området var också en sanitär olägenhet.

– Framför allt protesterade HSB-arna i Kristineberg när vinden låg på mot Kungsholmen, säger Lasse. Det blev insändare i tidningarna och ett jädrans liv.

Men fabriken blev kvar i området trots klagomålen från omkringboende, flera bränder och på grund av att staden inte kunde anvisa en bättre tomt.

Först 1965 flyttar benmjölsfabriken från Sandvik till Nykvarn mellan Södertälje och Strängnäs, för att sedan flyttas till Stidsvig i Skåne, där den läggs ner.

1980 sprängs den stora skorstenen vid Sandviks limfabrik. En ny epok i Minneberg kan ta vid.

Fröken Minneberg

"Miss Minneberg" jubileumsåret 1995 – Sofie Ardsjö, 10, och årsbarn med bostadsområdet.

Fröken Minneberg jubileumsåret 2005 – Sofie, nu 20, bor kvar här.

När Sofie Ardsjö var tio år korades hon till Miss Minneberg på jubileumsfesten i Minnebergsparken 1995. Nu är hon tjugo år och bor kvar i området – och blir självklart Fröken Minneberg när det firas nytt jubileum den 11 juni 2005. Sofie är alltså årsbarn med vårt bostadsområde.

– Jag flyttade hit när jag var bara tre dagar gammal, berättar Sofie, och hon minns hur hon på tioårsjubileet fick gå fram och ta emot en pladuska eller en rosett som bevis på att hon utsetts till "Miss Minneberg". Hon fick också ett halsband med en nyckel på; det har hon kvar.

– Jag tycker det var roligt, säger Sofie, och man skrev om mig i vår bostadsrättsförenings tidning Tangenten.

Sofie Ardsjö gick i Alviksskolan innan det blev dags för gymnasiet, och i våras tog hon studenten vid St Görans gymnasium vid Fridhemsplan. Hon har läst bild och form på estetiska linjen. Hon tycker om att jobba med händerna, att måla, sy och läser böcker, kanske ska hon arbeta med något hantverksmässigt eller tekniskt. Hon vet inte så noga, och hon känner ingen panik, än finns tid att välja.

Sofie har tagit friår och haft en del småjobb på dagis och äldreboende. Under sommaren tänker hon jobba på kafé, till hösten blir det att plugga om hon hittar en lämplig inriktning, hon har så många olika intressen förklarar hon.

Men när jag träffar henne är hon hundvakt för en rottweiler och en liten chihuahua.

– Jag älskar allt med djur, oh ja. Jag har haft möss, en hamster och en kanin.

Sofie bor hemma hos pappa och mamma och en lillasyster. Storebror har flyttat. Hon har ställt sig i bostadskön, det är svårt att få lägenhet konstaterar hon med en grimas, och kön är visst nere i sex år nu. Helst vill hon inte lämna Minneberg. – Jag har växt upp här och här vill jag bo kvar, gud ja. Det är ett underbart område, avsidet men ändå nära stan. Jag vill absolut inte bo i innerstan, usch, jag vill vara nära naturen!

Sofie är nämligen en sann naturvän, en riktig skogsmulle. Som scoutledare i Bromma KFUK-KFUM har hon hand om ett gäng småscouter, både pojkar och flickor, som håller till på Tranebergsängen. Det flesta barnen är i 9-10-årsåldern och bor i Minneberg. Kåren räknar i dag 25-talet medlemmar. Sofie kom med i scouterna som åttårig tack vare mamma Gunilla som var engagerad. Hon är den enda från den tiden som är kvar i sin scoutgrupp, och ingen av hennes kompisar är scout.

Pojkvänner får vänta.

– Det är mycket ovanligt, faktiskt, att fortsätta som jag gör med scouterna.

Tycker kamraterna att scouterna är nördigt, undrar jag.

– Nja, jag vet inte, säger hon försiktigt. Många tycker kanske det inte är coolt att klä sig i scoutskjorta, men jag tycker det är roligt och scoutrörelsen i Sverige överlever, fast vår gren hör inte till de större.

Vad gör då en scoutledare med sina scouter?

– Vi åker på läger och hajker, har tävlingsdagar, och olika föreningsmöten i Sverige.

Sofie berättar att hon åkt riket runt på läger och scoutmöten med stöd av scoutstipendier. Fast vanligen får man betala för att vara med, scouterna är en ideell rörelse. En gång såg hon Kungen, scouternas överhövding, på ett läger, det var rätt häftigt.

Sofie går under namnet ”Piff” och är säkert en tuff scoutledare. Hon vet hur man överlever i skogen.

– Jag kan inte göra upp eld med pinnar, men jag kan tända en brasa utomhus med bara en enda tändsticka. Det måste varje scout lära sig.

Som vegetarian i skogen kan Sofie tvingas käka blad och rötter och koka te på granbarr.

– Det smakar äckligt, fy, men det går att dricka!

I Minneberg gick hon på dagis i samma hus där hon bor; och dagiset finns kvar liksom So-

fie. Det ”låter ganska mycket” om barna, tycker hon i dag, fast värre är det med flygplanen till Brommafältet, den trafiken vill hon helst slippa. Bortsett från flygbullret kan hon inte komma på några olägenheter med Minneberg.

Hur busar man som barn i Minneberg, undrar jag farbroderligt. Hittade ni på sattyg?

Sofie Ardsjö skrattar åt frågan.

–Vi badade i Badviken men inte så ofta från badbrygga, där är för djupt. Vi lekte vattenkrig, tog hinkar och använde vattenpistoler och sprutade på varann. Det var lätt att leka kull bland alla gångarna. Vi hade nog inget sattyg för oss! Jag var nog ganska ordentlig, erkänner hon.

Spökhuset på höjden i Johannelund – det som nu bränts ned – var en spännande lekplats.

– Man skulle vara hemskt modig om man vågade sig in i spökhuset. Jag vågade aldrig, man visste ju inte vilka hemskheter som fanns där inne.

Men att övernatta i skogen under bar himmel är numera en barnlek för Sofie. Där bangar hon inte. Det gäller bara ha minst en tändsticka med sig i ryggsäcken.

Sedan är hon redo, alltid redo!

Minnebergsdagen i parken 1989: Sofie Ardsjö och hennes pappa Stefan Eriksson vid fiskdammen, lillasyster Anna i barnvagnen bakom.

Vid Gissa och Vinnbordet sitter Jan Inghe, bredvid står hans mamma Maj-Britt (som bor kvar här).

Flickorna som gissar är Hanna Grotander t v och Jonna Sima t h.

Nu har jag varit ute och cyklat igen

Jag började skriva mina minnen från Minneberg när Lennart Högzell, länge ständigt ordförande i Svartviks bostadsrättsförening, kommit med idén att jag borde medverka med en krönika i föreningens tidning Svartviksbladet.

Det var ett roligt uppdrag och jag kom snart på att det finns historier och skrönor att berätta om livet kring Svartviksslingan och vårt fina bostadsområde.

Hösten 1986 hade jag och familjen flyttat från Söder till Minneberg och in i 33-an. Vi var bland de första i huset – och Inger och jag bor självklart kvar här medan våra döttrar Lova och Jonna nu dragit vidare till eget boende i Stockholm.

Många minnebergare har jag mött under åren, åtskilliga har småningom flyttat härifrån, andra har flyttat hit. Här finns en cirkulation, även om området – kallat Stockholms närmsta sovstad – ibland kan förefalla en smula stillastående.

Kanske kan du kalla min lilla kollektion för en kåserisamling.

Jag har petat lite i mina texter från Svartviksbladet, uppdaterat en del och även skrivit några nya porträtt på personligheter jag råkat träffa under mina strövtåg på Svartviksslingan – eller byggt vidare på intervjuer jag gjort för s-föreningens tidning Brospannet. Jag huttlar inte med att urvalet är personligt och kanhända slumpartat. Helt säkert kan man berätta om många andra intressanta minnebergare. Men just de här personerna har jag mött och lärt känna. Chansen finns ju, alla gånger, att framtida jubileumsskrifter presenterar helt andra minnebergsbor.

Den som bor kvar får se!

Jonas Sima